A többi szereplők, nevezetesen a Feleki-pár, Szigeti és Lendvai az egésznek összhangzását csak emelték átgondolt játékaikkal.

Szombat, febr. 22. „*Rigoletto.*“ Opera 4 felv. *Verditől.* Ellinger nagyon el volt rekedve. Átalában az egész előadás nem ért sokat. Ha Füredi szép éneke a czimszerepben némileg nem vigasztal, meg kellett volna szöknünk.

Vasárnap, feb. 23. „*A czigány.*“ Eredeti népszinmű 3 szakaszban *Szigligetitől.* Szilágyi Sándor, ki a czimszerepet adta, rekedt volt. Egyébiránt történt még egy pár más apró rendetlenség is. A közönség sem ugy viselte magát, mint kellett volna, t. i. csekély számmal jelent meg.

Hétfő, febr. 24. A magyarországi árvizkárosultak javára: “*Bánk bán.*“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Katona József.* Mind a közönség, mind a színészek kitettek megukért: amaz, mert megemlékezve inséggel küzdő honfitársainkról, nagy számmal sereglett egybe; utóbbiak pedig, mert átalában véve a darabhoz méltólag játsztak. Legelől kell megemlitenünk Jókainét, ki Gertrud királynét, s Egressyt, ki a czimszerepet remekül adta. Kiemelendők még Felekiné, Szigeti és Tóth József. A nyugdijas öreg Udvarhelyi ezuttal szintén föllépett, szivességből.

Kedd, febr. 25. „*Troubadour.*“ Opera Verditől 4 felv.

Szerda, febr. 26. „*Az utolsó levél.*“ Vigjáték 3 felv. *Sardou* után forditotta *Szerdahelyi.*

Csütörtök, febr. 27. „*Az elisondoi leány.*“ Operette 1 felv. „*Fortunio dala.*“ Operette 1 felv.

Budai népszinház.

Febr. 21. „*Angyal Bandi.*“ Eredeti népszinmü 3 felv. *Feleki Miklóstól.* A mai előadás nem számitható a jobbak közé. A rendezőség, ugylátszik, szakmájára nem forditott kellő figyelmet.

Febr. 22. Horváth jutalmára: „*Egy a mi népünkből.*“ 3 felvonásos német bohózat. Az est hőse természetesen Virágh volt, a ki „Stern Izsákot“ lehető tökélylyel adta, s az igen szép számu közönség sokszor előtapsolta.

Febr. 23. „*Peleskei notárius.*“ Bohózat 4 felv. Gaáltól.

Febr. 24. Vasvári Kovács. J. jutalmára: „*Béla futása.*“ Legelső eredeti magyar opera 2 szakaszban. Szövegét irta *Kiss Iván*, zenéjét *Ruzicska.* Egy erdélyi hazánkfia, ki jelen volt, midőn e darabot Kolozsvártt 1823-ban először adták, azt irja a „Sürgöny“-ben, hogy az opera szerzőjeül hibásan van Ruzicska nevezve Kócsi Patkó János helyett, ki szerinte a legelső magyar daljáték valódi szerzője; sőt nagyon valószinü, hogy a szöveget sem Kis Iván, hanem azt is Kócsi Patkó János irta. A mi e darabot illeti, mint első kisérlet e téren, figyelmet érdemel. Az előadás dicséretes buzgalomról tesz tanuságot. A jutalmazottat tapsokkal fogadta a szépszámu közönség.

Febr. 25. A paksi vizkárosultak javára, Sárközy népzenetársaságának közreműködése mellett: „*Két huszár.*“ Bohózat 3 felv.

Febr. 26. „*István, első magyar király.*“ *Dobsa Lajos* 5 felv. szomorujátéka.

Febr. 27. „*10,000 forint.* vagy: *a szerelmes lakatos. Szigligeti* 3 felvonásos népszinműve.

Szerkesztői mondanivaló.

5915. **Kolozsvár.** A. — A küldeményt igen közérdekünek tartjuk. A kiállitás kizárólaga mi dolgunk, s örömest teljesitjük azt — minélelőbb. — A másik tárgyat régen vadászszuk hiában, s régen birunk mindenféle igéreteket. Ön valóban le fog kötelezni, ha mielőbb beküldi.

5916. **Szeged.** Sz. L. A czikk nagyon eltalálta a mi izlésünket s folytatását is szivesen látjuk. Csak a „mikor“ előleges meghatározása nem áll hatalmunkban. De sietni fogunk.

5917. **Győr.** B. és H. Az ajánlott rajzokat kérjük, hogy mielőbb munkába adhassuk. A szöveg később is következhetnék.

5918. **Egy jelenvolt invalidus.** Ha valami, ez érdemelné meg a közzétételt. Tudjuk mi azt, de azt is tudjuk, hogy az efféléket nyeli el most a czethal, Jónással egyetemben. Valóban sajnáljuk mind a szomoru eseményben részesülteket, mind azt, hogy legalább némi elégtételre alkalmat nem nyujthatunk.

5919. **Moor.** Dr. S. Csak az a baj, hogy a derék értekezésnek még nem akadt szakértő forditója. Nehezebb az ilyet találni, mint ön képzeli. Örömmel fogadunk ily dolgozatokat, de a forditás gondjait is kérjük elvállalni.

5920. **A derék magyar anya.** A választott tárgy — igen; a kidolgozás — nem. A czél elérésére nem elég erősek az igénybe vett eszközök; a nevelőintézet ellentéte nem lehet azon fiatal neveló, kiből azután még férj is lesz. Az „anyának“ kellene jobban az előtérbe lépnie. — Többi ajánlatait örömmel olvastuk

5921. **Egy bukott háztaly (?) házi bálja.** Kissé elavult dolog már s nem nekünk való tárgy. Az a „komikumféle,“ a melyre hivatkozás történik, valódi genrekép volt. — A „székelyekről“ czimü czikkről nincs tudomásunk. A muzsa ujabb szülötteit is szivesen látjuk.

5922. **Debreczen-N.-Váradi Értesitő kiadójának.** Vettük a példányokat s örömmel győződtünk meg, hogy ez igénytelen lap most is, létezésének majdnem huszadik évében, kitüzött szerény munkakörét tisztességesen betölti. Az a dicsősége is megvan, hogy a legidősebb lap most Magyarországon. A D. Közl. gyakori aggatózásait nem értjük — mire valók azok?

5923. **Jena.** W. L. A mi válaszunk késik — de némi elégtételül szolgál, hogy az ön költeménye is késón érkezett.

5924. **Hanva.** Nem küldjük vissza, mert még hasznát akarjuk venni. Az az egy sor: „Ur lett és . . . .“ — ez a borzasztó. Megjött az uj is. Hát mi mikor szóljunk már?

5925. **B.-V.-Ardó.** Másnemü munkákkal levén elfoglalva, a rajzot a kivánt időre el nem készitthetjük. E napokban küldjük vissza.

5926. **Különféle ismeretlen szerzőktől** e héten ismét annyi vers özönlött be szerkesztői tárczánkba, hogy csaknem a vizkárosultak sorában foglalhatnánk helyet. A mi használható van köztök, figyelembe fog vétetni; de különben ne tessék türelmetlenkedni. Arra épen nem szerződtünk, hogy minden ily kisérletről véleményt is mondjunk. „Küzdj, tégy, csatázz“ — de ne kivánd, hogy akár megszidjanak, akár megdicsérjenek.

SAKKJÁTÉK.

114-ik számu feladvány. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Sötét.

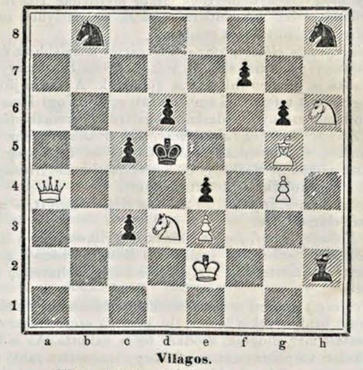

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

19-ik játszma. — Kolisch és Paulsen között.

(Evans-csel.)

Világos (Kolisch).	**Sötét** (Paulsen).	**Világos** (Kolisch).	**Sötét** (Paulsen).
1) e 2 — e 4	e 7 — e 5	16) B a 1 — c 1	a 7 — a 6
2) H g 1 — f 3	H b 8 — c 6	17) H f 3 — e 1	F d 7 — b 5
3) F f 1 — c 4	F f 8 — c 5	18) f 2 — f 4	c 5 — c 4
4) b 2 — b 4	F c 5 — b 4:	19) F d 3 — b 1	c 4 — c 3
5) c 2 — c 3	F b 4 — a 5	20) B c 1 — c 3:	H a 5 — c 4
6) d 2 — d 4	e 5 — d 4:	21) V d 2 — c 1	B a 8 — c 8
7) 0 — 0	d 7 — d 6	22) F b 1 — d 3	F b 6 — e 3
8) c 3 — d 4:	F a 5 — b 6	23) V c 1 — c 2	H c 4 — d 2
9) d 4 — d 5	H c 6 — a 5	24) B f 1 — g 1	B c 8 — c 3:
10) F c 1 — b 2	H g 8 — e 7	25) V c 2 — c 3:	V d 8 — b 6
11) F c 4 — d 3	0 — 0	26) F b 2 — c 1	F e 3 — g 1:
12) H b 1 — c 3	H e 7 — g 6	27) H e 2 — g 1:	F b 5 — d 3:
13) H c 3 — e 2	c 7 — c 5	28) H e 1 — d 3:	H d 2 — e 4:
14) D d 1 — d 2	f 7 — f 6	s a játszmát Világos föladta.	
15) K g 1 — h 1	F c 8 — d 7		

A 109-ik számu feladvány megfejtése.

(Gold Samutól Kővágó-Örsön.)

Világos.	**Sötét.**
1) V b 8 — e 5	H a 8 — b 6
2) V e 5 — h 5	tetszés szerint
3) V h 5 — vagy B d 3 — ‡	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: Fülöp József. — *Nagyváradon*: báró Meszéna István. — *Jász-Fénszarun*: Liptay Andor. — *Kis-Endrődön*: Dombay Gáspár. — *Kun-Szent-Miklóson*: Bankos Károly. — *Pesten*: Cselkó György. — *B.-Ujvároson*: Kovács Lajos. — *Kis-Táron*: Ruttkay Mór — *K.-Tapolcsányon*: Büttner Géza. — *Jánosiban*: Keszler István. — *Simongáton*: ifj. Tóth János (a 108-at is). — *Parabutyban*: Rothfeld József. — *Kecskeméten*: Horváth György. — *Jász-Berényben*: Scopián Sándor.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izraelit naptár	☉ Nap- kelet ó.	☉ Nap- kelet p.	☉ Nap- nyug. ó.	☉ Nap- nyug. p.	☾ Hold- kelet ó.	☾ Hold- kelet p.	☾ Hold- nyug. ó.	☾ Hold- nyug. p.
Márczius		Febr. (ó)	Ádar								
2	**Vasár.**	**E Qu. Fars.**	**E Libus.**	**18 6 Quinq.**	30 R Chod	6	41	5	44	6	54
3	Hétfő	Kamilla K.	Kamilla	19 Nagy böjt	1 W'adar	6	39	5	46	7	15
4	Kedd	Hush. kedd	Mirra	20 Leo C.	2 Kázmé.	6	37	5	47	7	37
5	Szerda	Hamvazó sz.	Jenő	21 Timothé	3 Jenő	6	35	5	49	8	3
6	Csütör.	Frigyes Frid	Frigyes	22 Eugenia	4 Frigye.	6	33	5	51	8	33
7	Péntek	Aquin Tam.	Bódogk.	23 Polykárp	5 Bódog	6	31	5	52	9	8
8	Szomb.	Istenes Ján.	Zoltán	24 Philemon	**6 27 Sab**	6	29	5	53	9	52

Hold- nyug. ó.	Hold- nyug. p.
9	4
10	17
11	22
12	22
*	*
1	21

Holdnegyed: ☽ Első negyed 8-án, 6 óra 37 percz este.

TARTALOM.

Tormássy Lajos (arczkép). — Babel. *Jókai Mór.* — Egy épitészeti pályázat története. *Henez és Berg.* — A magyar akademiai palotatervek. IV. V. (2 képpel). — Alvajárás. (Vége) Dr *Brocken József.* — A föld legnagyobb hegye. — Régiségek. — Egy főuri lakoma a 14-ik században. — Időjárási jegyzetek. (Vége.) — **Tárház**: Bécsi levél. *K. T.* — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti szinházi napló. — Budai népszinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utcza 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomtatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1½ iven jelenik meg. **Előfizetési dij** Buda-Pesten **házhoz küldve** vagy **postai uton** külön a **Vasárnapi Ujságra** félévre **3 ft.**, a **Politikai Ujdonságokkal** együtt **5 ft. ujpénzben.** — Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó. (Szerkesztőségi szállás: nagy-utcza 1. szám.)

Az esztergomi székesegyház, érseki lak és káptalan.

Az olvasó közönség az itt elősorolt épületek egyes részleteit számos megjelent rajzból és leirásból bőven ismeri már Ezuttal azonban oly képet adunk, melyben a „Magyar Sion“ fekvése, az épületek nagyságának egymáshozi viszonya, s azon tér, melyen ezen épitmények emelkednek, egész panorámájában tünik elénk.

E rajzot tehát csak is az érintett szempontból itéljük meg s koránt se keressük abban az egyes épületek részletezett alakjait, a stylt, a diszitményeket, mert ezeket ily kis képen hiven előadni teljes lehetlen: itt az egész épület-csoportozat áll előttünk, ugy, hogy a ki azt a valóságban nem látta, egy tekintetre fogalommal birand az itt egybehalmozott és symmetriai rendben sorozott épitmények nagyszerüségéről. — Előre kell azonban bocsátanunk, hogy rajzunk az esztergomi érsekség és káptalan palotáit, azon tökéletességében állitja elénk, amint az egykor, ha végkép elkészül, hirdetendi a magyar kath. egyház fényét.

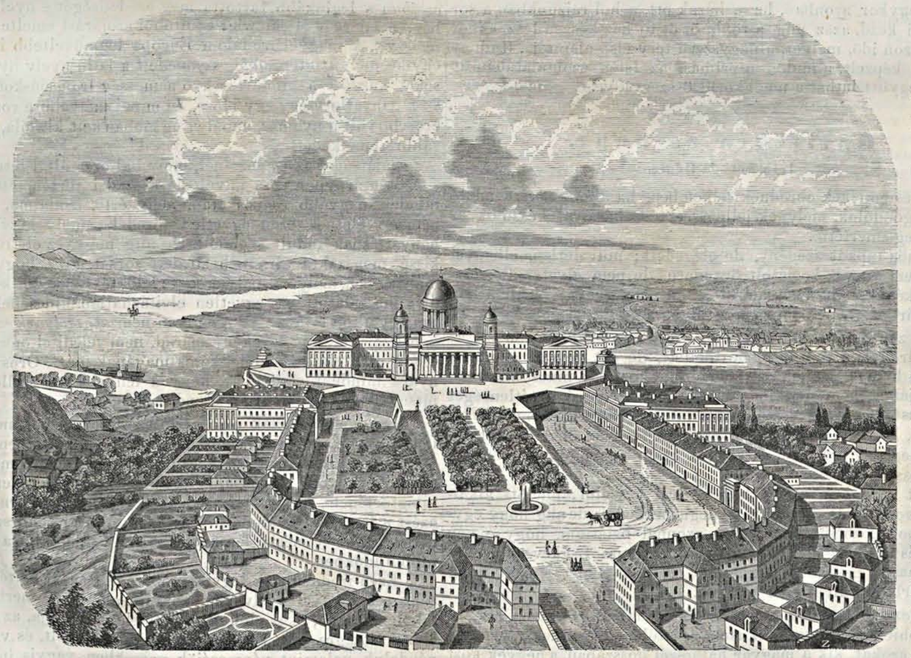

Az esztergomi káptalan (az eredeti terv szerint).

Vegyük tehát szemle alá az épületeket, sorban s elmondandjuk, melyik áll azok közöl már ma is készen, s melyik maradt a későbbi időkre?

Tudjuk, hogy a székesegyház (a Duna tükrétől számitva), 36 öl magas szikladombon épült, a hol egykor Esztergom vára emelkedett, melynek romjai még ma is részben fennállnak. Ezen hegy, a mely a Duna felé igen meredek, s némely részeiben a budai Gellérthegy kopár szirteit hozza emlékezetünkbe, a keleti oldalon csendes lejtőként simul a völgybe.

Ezen lejtő a templomelőtti tér, melyhez az utó sorban ültetett platán fasorozattal diszeskedik. Oldalt a domb oldalai négyszögü kövekből rakott bástyaszerü falakkal vannak megerősitve. Képünk baloldalán ezen kőfalban valami kapu forma nyilás látszik, mely a föld alatt a domblejtő tulsó oldalához vezető, s 80 öl hosszu alagutnak kapuját képezi. Ezen alagut belsejében az érseki pinczék is helyet foglalnak, s hogy azokban nem a legroszabb borok tartatnak, azt bövebb bizonyitás nélkül is el

het hinni. — Még maga a hamuszinü taragott kövekből épült basilika sincs teljesen készen. 1856-ban a midön a templom felszenteltetett, csak belöl volt tökéletességre vive: kivül, a szemközt nézötöl balra eső torony csonkán állott: ez ma már felépült, a 8 óriási oszloppalékesitendö homlokcsarnok helyett csak a belső disznélküli kopár fal emelkedik.

A templomtól jobbra-balra két egyforma palota látszik rajzunkon: ez az érsek lakása lesz, a könyvtárral, archivummal és a magas rangu vendégek számára készült szállásokkal. E két palota helye ma még üresen áll, még a föld sincs kiegyengetve, söt részben régi ronda épületek éktelenitik a hely diszét. A paloták homlokát mindkét végen oszlopos elöcsarnokok fogják disziteni, innen félkör alakjában a szeglettornyokig vasrácsból készült kerités választandja el az udvart a tértől.

A völgybe érkezve, az amphytheatrom alakjában körülálló épületek közül a két legelsö: jobbról a papnövelde, mely most épül, balról a presbyterium (a hol a hittant végzett növendékek a tanári koszoruk elnyerése végett folytatnák tanulmányaikat) még teljesen hiányzik.

Ezekután szintén mindkét oldalon öt és öt egymásmellé épitett két emeletes ház következik. Ezekben az esztergomi káptalan urak laknak. Minden kanonok külön ily házzal, kerttel és udvarral bir. Kényelmére az épület földszintje, az első és második emelet egyaránt szolgál; az öregebb urak rendesen a földszintnek adják az elsöséget; a többi lakosztályt a kanonok ur udvarnépe, néha rokonai és cselédei foglalják el. Tiz ily épületben ugyanannyi egyházi férfi lakik; az esztergomi káptalan azonban összesen 22 kanonksággal bir; de ezek sohasem laknak együtt az érseki városban; többen közölök országos hivatalt viselnek, mások a bécsi Pázmánféle s a pesti középponti papnövelde igazgatásával vannak megbizva. Egy kanonok, a ki ezért „canonicus a latere" nevet visel, az érsek mellett lakik, egy másik a könyvtárban, nehányan pedig saját, vagy elödeiktöl öröklött magánlakással birnak a város különböző helyein; egykor azonban, ha a házak ott, a hol rajzunkban a sor kanyarulni kezd, azaz mig a többi öt-öt uj ház készen lesz, akkor eljövend azon idö, melyet, a nagyszerü terv első alapitója, Rudnay kardinalis képzelt, a midön a primás, az Isten szolgálatában hü segédeit együtt láthatja magakörül összegyülve.

Galliczia és népe.

Irta Petheö Dénes.

Kedves emlékek ébrednek lelkemben, ha a jobb sorsra méltó nemzetre gondolok, melynek jellemével s szokásaival készülök az olvasót megismertetni.

Földhöz tapadt szegény, de elégedett; müveletlen, elhanyagolt, de nem durva; korlátolt öntudatu, de nem elvetemült; csekély értékének tudatában alázatos, de nem gyáva; bizalmatlan, magába zárkozott, de nem ravasz: ilyen a gallicziai pórnép.

Galliczia ipara s földmüvelése a legalacsonyabb fokon áll az osztrák birodalom többi népeié mellett, de ezt nem az akarat s szorgalom hiánya, hanem más tényezök okozzák: nincs, mi ez ország lakóját serkentené, nincs, mi a munkát édessé, a tétlenséget gyülöletessé tenné, nincs czél, nincs jutalom, nincs elömenetel. Volt arra gond, hogy e rugói a haladásnak, melyek az önérték határozottabb megismerését vonják maguk után, még annak idején láb alól eltétessenek.

Sokat hallottam e nép butaságáról beszélni, mielött alkalmam lett volna, vele közelebbröl megismerkedni; de alig hogy egykét hónapot közöttük töltöttem, azonnal beláttam, hogy e nép tudatlan és faragatlan ugyan, de épen nem buta. Legkevesbbé buta pedig a mazur, melynél értelmesebb, tüzesebb népet, a szláv fajok közt a szerbeken kivül nem ismerek.

Gallicziát lengyelek, mazurok (Masovia) és ruthének lakják; a két elöbbiek római katholikusok, az utóbbiak ó-hitüek. A mazurok közöl azokat, kik a magyar határszél hosszában, a hegyek közt laknak, guraloknak (hegylakók, *gura* hegy) hivják s a Lemberg tájékán és elszórva a többi ruthének közt lakó, ruthén nyelven beszélö, római katholikusok magukat szintén lengyeleknek **vallják.**

Bochnia és Krakkó vidékétöl kezdve egész Przemyslig csupa mazurokat találunk, kik, a kiejtésbeni csekély eltérést ide nem számitva, lengyelül beszélnek. Ezen tul egész Bukovina déli részeig, a nyelvet tekintve, nincs egyéb csak ruthén.

A lengyel nyelv egyike a legterjedtebb szláv szójárásoknak, de mindenesetre a legszebb, leghangzatosabb, legmüveltebb is; az irodalmi nyelv, melyröl majd némelyeket elmondunk, egy ideig nagyon eltért a társalgási nyelvtöl; de késöbb Mickiewicz, társaival mintegy külön sectát képezve; az egész lengyel irodalomban uj elemeket ébresztett s azt nemzetiesebb irányra vezetni törekedett, mi azonban, minthogy ez irodalom még nagy részben elfogultak kezei közt volt, kik az ugy nevezett *classicitástól* elválni nem akartak, csak sok küzdés és szószaporitás után sikerült.

E nyelvnek hajlékonysága s rövid, ha szabad, így mondanom — csattanó kifejezései meglepök s azért becse annál inkább tünik fel, minél jobban ismerünk rá benne az éles és gyors észjárásu lengyelekre. Számtalan benne az udvarias kifejezés s hizelgö, majdnem alázatos czim és megszólitás, mely azonban a büszke lengyel nemes ajkán minden alázatosság szinét elveszti, mert ha ö, elváláskor például, azt mondja bárkinek is: „*padam do nóg jego mósci*" — lábaihoz esem kegyelmességednek — e szókat oly egyenes állásban s oly arczkifejezéssel ejti ki, melynél fogva senkinek sem jutand eszébe attól tartani, hogy e büszke ember még csak ugyan lábaihoz találna borulni.

Sok e nyelvben a mássalhangzó, de ezek a kiejtésben — ha három áll is egymás mellett — oly lágyan olvadnak össze, hogy mégis szépen hangzanak. A *trz* lágy *cs*, a *drz* lágy *dzs*, egyátalán alig van nyelv, melynek összetett mássalhangzói lágyabbak volnának a lengyeléinél. Vannak orrhangjai is, de ezek nem oly hallhatók, mint a franczia nyelvben; idegen szava nincs sok, vannak azonban a közbeszédben is szók, melyekben azonnal latin eredetre ismerünk: pl. *czvarty* (csvarti) — quartus, *kontent* — contentus, *legumina* — legumina, csakhogy, a mi sajátságos, e szó a lengyelben nem *főzeléket*, hanem *tésztás ételt* jelent.

Leghangzatosabban beszél lengyelül a müvelt osztály *Gallicziában* s leginkább tartotta meg eredetiségét e nyelv Lithvániában, a miért is Mickiewicz ez utóbbi szójárást emelte tel irodalmi nyelvvé. A lengyel irodalom Europa legmüveltebb irodalmainak egyike, mely szintén sokáig szenvedett a latin nyelv nyomása alatt, sokat küzdött a kifelé törekvö nemesség francziáskodásával, sokszor hanyatlott egy-egy időre, de minél mélyebbre roskadt, minél erösebb volt a nyomás, annál virágzóbban kelt ki alóla, annál magasabbra emelkedett.

Sajátságos az e nemzetnél, mely balsorsa által lett nevezetessé — sötét árnypontja a miveltség századai történetének; — hogy minden nagyobb csapás után, mely érte, irodalma, a nyilvános nemzeti életnek ezen egyetlen töredéke, mely kezében maradt, hanyatlásnak indult s elalélt. De alig hogy ez életrevaló nemzet kissé megszokta ujra nehezbedett sorsát, alig, hogy a sötétebb mélységben, melyre a balszerencse lelökte, tájékozni kezdte magát, ujra hozzálátott ez egyetlen elvitázhatlan kincsének fentartásához, gyarapitásához. — Az olyan nemzet, *melynek szabadság volt a bölcseje*, mindig tevékeny marad, nem feledi el önmagát s ha az egyik utat elzárják elöle, keres magának mást. Oroszország bizonyára mindent elkövetett, hogy a lengyeleket szellemileg eltörpitse, de nem ért s nem is érend czélt soha.

Lengyelországnak már ezelött száz évvel volt nemzeti irodalomtörténete, mi csak most várunk e tekintetben kielégitést; — Lengyelországnak már voltak leforditott római és görög classicusai, volt Homérja, Virgilje stb., volt eredeti egyetemes világtörténete, mikor nálunk Kazinczy magyarul irni *kezdett;* de azért a lengyel irodalom történetében még sincs korszak, melyben oly aránylag felmérhetlen haladást tett volna, mint a mienk a legutóbbi időkben.

Ezen irodalomnak legvirágzóbb ága a lyrai költészet, bár verselésre a lengyel nyelv nem annyira alkalmas, mert a hangsuly minden szóban, akár elöl, akár hátul legyen tagja, az utolsót megelöző szótagra esik. Igen sok jeles költöjük volt, és van számtalan népdaluk, valamint népmeséjök versekben, vagyis inkább mérték nélkül összeállitott rimes sorokban. A népdalokban náluk is fennáll ama sajátság, mint a mieinkben, hogy az első verssor a többivel vagy épen semmi, vagy csak viszonylagos értelmü összefüggésben áll, mint például ebben:

Sárga csikóm, sárga csengö rajta,
Az én rózsám árva szegény, árva stb.

Egészen eredeti sajátságuak az ugynevezett *krakowiak*-ok, melyekben mindig csak két két sornak van összefüggö értelme, de a dal maga azért végtelen hosszu lehet, például:

Jaci taci, jaci taci, jaci taci,
Jaci taci, chlopci krakowiaci.

Czerwona czapécka,
Na cól patkówécka stb.

E krakowiakokat leginkább tánczközben éneklik, s a lengyel paraszt, ép ugy mint az oláh, csak akkor tánczol kedvére, ha énekelhet mellé.

Költöik közt első helyet foglal Mickiewicz, ö a lengyel népköltészetben az, mi nálunk Petöfi, de azért az eposznak s drámaköltészetnek is mestere.

Regényeik s apróbb elbeszéléseik, anélkül, hogy a tudományos irodalom e miatt hátramaradást szenvedne, napról napra, ugy mint nálunk, szaporodnak: tárgyuk leginkább a szerelem, melyet iróik a leghevesebben festenek, s a nyomor, melyet e nemzet oly rég óta visel. — Az irály és elöadás inkább a dagályos és fellengös franczia, semmint a költöi német vagy egyszerü, plastikai angol modor fölé hajol.

Politikai szempontból ez országról szólani nem czélom; de nem is szükséges, miután a történelem s a lengyel határszélröl naponkint érkező hirek e tekintetben elég felvilágositást nyujtanak, s igy áttérek szorosabban felvett tárgyamra: *Gallicziára és népére.*

* * *

Pár év elött a sors ugy hozta magával, hogy Gallicziába kellett utaznom.

A lengyel nyelvet már akkor értvén, örömmel szedtem össze uti készleteimet, s indultam el Nagy-Szombatból, hol akkorában tartózkodtam, azon feltétellel, hogy a mennyire idöm engedendi, tanulmányozni fogom a népet, melynek honába készülök. A felsömagyarországi megyék regényes tájainak kedveért mellöztem a vasutat, melyen Morvaországon át hamarább eljutottam volna első czélomhoz, Tarnowba, s mentem inkább kocsin Nyitra-, Turócz- és Árvamegyéken keresztül.

Néha valóban feléges vidékek tárultak szemeim elé, de izlésem szerint legszebb, legnagyobbszerü vidék, melyet valaha, akár Erdélyben, akár Styriában, akár Morva-, Cseh-, Oláhországban láttam: Turóczmegye és környéke.

Ha Nyitramegye felső részét, Privigyét és magas jegenyefákkal szegett utait, kerteit elhagytuk, silány, faházakból épült, szegényes külsejü falucskába érünk. E falunak neve Nedozser.

Itt mintegy bucsut vehetünk a rónáktól, mert mindjárt Nedozser mögött emelkedik a Zsiari, melynek csucsára érvén, Árva, Liptó-, Zólyom- és Trencsénmegye felé oly magas bérczek zárják elölünk a láthatárt, hogy az afféle alföldi embernek csak ugy széderleg a feje, ha körülnéz, s szinte attól tart, hogy most rögtön az égbe ütközik.

Szemközt a Hermanecz emeli sötét homlokát a magasba, s mintegy fenyegetöleg tekint le az alatta elterülö tág völgybe, melynek Turóczmegye a neve; észak-nyugatnak a Kriva nyulik fel, oly meredek gyorsasággal, hogy az ember azt hinné, szüntelenül növekszik, s a tetején csillámló hó, hasonlóvá teszi öt valami papir-kupakjától megfosztott óriási czukorsüveghez. Kelet és észak egykint el vannak zárva a nagy hegyek által, ha pedig nyugatnak tekintünk vissza, kékes homályban mosolyognak felénk alsó Nyitra- és Pozsonmegye bérczeinek csucsai, Privigye, Bajmócz s az ös Keselyükönek az idök rohamával még küzdö maradványai.

Csak egy helyütt nyilnak meg e sziklaóriások, hogy mint a sivatag lakójának, ha messze távolban az oazis magas pálmáit pillantja meg, könnyebben verhessen a délibábos puszták fiának szive, mely az ily szokatlan hegyek közt ugy el van szorulva, mintha azok iszonyatos sulyukkal mind rá nehezednének. E nyilás felé a hegyek mindinkább fogynak, mig végre átláthatlan rónába vesznek el, melybe oly varázsos gyönyörrel fut le a pillanat, minövel tán csak a lélek repülhet az ég felé, ha tömlöczéböl megszabadult.

Imitt-amott karcsu tornyocskák csillámlanak a napfényben; tovább csak bonyolódott, határozatlan ködképeken nyugszik a szem, melyeken mint kék takarón ezüst szálat, ugy tüntetik elö a Dunát a benne csillámló napsugarak. Sárga göz zárja e szép képet, — az ég kék palástjának aranypiros szegélye.

Tovább haladván, mindig szükebb lesz a tér, mig végre az erdö a kilátást végkép elzárja, csak a Hermanecz és Kriva csucsai látszanak még mindig oly széditö magasságban, s oly, mondanám, függölegesen felettünk, mintha a levegöben lóggva elénk sietnének.

A csend, melyet csak távol a völgyekben legelészö nyájak csengetyüinek méla kongása, vagy a letört s földre zuhanó száraz ágak rengö ropogása zavar, itt e magasban szintén áhitatra gerjeszti az embert, s oly mély, hogy menetközben felhevült vérünknek minden egyes lüktetését agyunkban zugni halljuk.

Széles és jó karban levö országut vezet le Turóczmegyébe, hol az első falu, mit érünk, Rudnó. Balra ez országuttól járatlan ösvényke nyulik be a rengeteg mélyébe, s vezeti az utast a hegyek közé; sürü bokrok fedik ott a földet, százados fák nyulnak az ég felé, — a pallérozó müvészet itt még nem müködött, a pásztor is csak ritkán tereli erre nyáját.

(Folytatása következik.)

A Monterosa havas megmászása.

A sveiczi alpesi világ hóvidékei közelében még mindig találtatnak gyönyörü völgyek, melyek a nagyszámu utazók vizsgaszemeit szerencsésen kikerülték. Ezek közé tartozott a Visp völgy is, mely a Monterosa tövéig terjed. Csak mióta a jégvidék közelében kényelmes vendégfogadó létesült, s azon földrengés óta, mely 1855-ben itt oly hatalmasan jelentkezett, vonta magára a természetbarátok figyelmét a Rhone-völgy emez ága. E természetbarátok közé tartoztam én is — mond egy utazó, kinek leirása után a jelen érdekes czikket közöljük. 1856. aug. 24-én Zermattban, a Visp utolsó falujában, a „Mont Corvin" vendéglőben ütöttem fel éji tanyámat. I t hallottam másnap reggel egy angoltól, hogy szándoka a Monterosát megmászni, ha társai akadnak. Én azonnal tudatám vele, hogy kész vagyok hozzácsatlakozni.

Még az nap többen ajánlkoztak a kalandos utra, mind csupa angolok és amerikaiak, kik átalában nagy érdeket tanusitanak minden rendkivüli iránt. Siettünk tehát lefeküdni, hogy annál korábban utnak indulhassunk. Másnap reggeli két órakor már mind talpon voltunk s készülénk a nehéz utra. Én mindnyájuk közt leghamarább elkészültem: könnyü nyári öltönyt s kényelmes, de vékony és csak kevés szeggel kivert csizmát huztam fel, skótköpenyemet jobb vállamra vetém, s kalapomat a fülemig lehuzva, hatalmas alpesi botot vevék kezembe. Igy álltam semmi közt társaimmal, kik erős, meleg öltözetük és patkós, szeges talpu csizmájok mellett pápaszemekkel, fátylokkal, távcsövekkel s egyéb uti kellékekkel is gondosan ellátták magukat. Indulásunk előtt mindnyájan az ebédlőben gyülekeztünk össze, s hatalmas adagokban vágtuk be a meleg reggelit, annál is inkább, mert tudtuk, hogy legalább 15—16 óráig nem lesz alkalmunk meleget enni. Mindegyikünknek két két vezetője volt, kik közül az egyik az eleséget vitte s egy erős kötéllel volt ellátva, melynek rendeltetéséről alább leend szó. A másik vezető a kötélen kivül egy fejszealaku szekerczét s a nélkülözhetlen pálinkáspalaczkot vitte. Az egész társaság a vezetőkön kivül 12 tagból állt.

Miután a homály miatt utunkat gyakran tapogatva, a Gorni jégnének (Gletscher) laza görgetegből álló meredek partsánczát vigyázva megmásztuk, elértük magát a jégnét is, melynek tükörfényü kék lapján csak itt-ott sötétlett egy-egy szikladarab; de annál gyakrabban akadtunk sebes patakokra, melyek robogva hömpölygtek alá a jégbe mélyen bevésett medreikben, s utunkat nem kissé nehezitették, söt egyszer csak kevésben mult, hogy egy ily patak veszedelmet nem okozott. De minden bajt, mit kiálltunk, minden veszélyt, mely még fenyegetett bennünket, elfelejtetett velünk a gyönyörü látvány, mely most előttünk feltárult. A Monterosa csúcsán hirtelen egy villámszerü fény támadt, mely eleinte szikrához hasonlitott, majd hatalmasan fellobogott, s egyik jégcsúcsról a másikra ugrott, hogy egymásután meggyujtogassa őket, mint valami óriási gyertyákat. A tüz mind világosabb lesz, most kialudni látszik, majd ujra fellobban, egyszerre az egész hegyláncz fényben uszik, a szivárvány minden szinei tündériesen váltogatják egymást, mig végre valamennyi szin rózsás fénybe olvad össze, s eláraszta a vakitó hómezőket. Ez a napnak első föltünése. A hideg daczára önkéntelenül leemeltük fövegeinket, mert a mindenható, a mindent éltető lényt sehol és soha sem érzi az ember oly közel magához, mint itt és ily magasztos pillanatban.

E közben a Gorni jégnét megmászva a Monterosa-jégnére értünk. Több órai vándorlás után végre az első, keményre fagyott hómezőre akadtunk, mely azonban csekély lejtősségénél fogva meglehetős könnyen volt járható. Itt leülénk pihenni és étkezni, miközben további utunk tervét is megállapitottuk. 9 órakor ismét fölkerekedénk, s miuthogy a jégmezők mind meredekebbé váltak, nem kis fáradságunkba került tovább haladni. Egy órai kinos vándorlás után végre az utolsó kup tövéhez értünk, mely vagy 45 foknyi hajlással meredt az ég felé, s azért megmászása mindnyájunkat aggodalomba ejtett. Hacsak legcsekélyebb szél lengett volna is, fölmászási szándékunkkal kénytelenek lettünk volna felhagyni, mert ilyenkor a levegő apró, hegyes jégtükkel telik meg, melyek a különben is fáradságos lélekzést megnehezitik, s az itt annyira szükséges éles látást nagy mértékben akadályozzák. Szerencsénkre azonban a lég teljesen nyugodt volt, s igy a hatalmunkban levő eszközök elégségesek voltak az akadályok leküzdésére. Most tapasztaltuk csak, mennyire szükségünk van a magunkkal hozott kötelekre. Ugyanis a társaság három részre oszlott, melyek mindegyikének tagjai a csipőn kétszeresen körültekert kötéllel egymáshoz köttettek, s minden ily

láncz élén egy-egy vezető állt. Most az első láncz vezetője szekerczejével lépésről lépésre lépcsőket vágott a megfagyott hóba s a kemény jégbe. Igy haladtunk nagy keservesen egy órahosszat, mig végre azon helyre értünk, hol a sziklacsucs a hóból kimeredt. De a legnagyobb munka, a legveszélyesebb ut még hátra volt. Majd szikláról sziklára kellett ugranunk, melyeken gyakran alig volt annyi lapos tér, hogy rajta megállhassunk; majd meg, ha az ugrás veszélyesnek látszott, keskeny párkányon kellett a sziklát körülmásznunk, melyről, ha valakinek a lába véletlenül lecsuszik, mintegy 1000 lábnyi mélység fölött függött volna a kötélen, melynek segedelmével nagy ügygyel-bajjal lehetett volna ismét felhuzni s lábára állitani. Néha csak gyenge hóhidon át juthattunk egyik szikláról a másikra, sőt egy helyt oly sziklára akadtunk, melyre ugy kellett az embereket felhuzgálni.

Hogy mennyi küzdelmünkbe kerültek e mászkálások, s minden erőfeszitésünk mellett is mily lassan haladhattunk előre, nem nehéz elképzelni. De mi nem törődtünk a fáradsággal, nem az életünket fenyegető veszélylyel, hanem mint üzött vadak, szakadatlanul, csüggedés nélkül előre és csak mindig előre törtünk. Végre elértük kimondhatlan fáradalmaink diját. Két órai küzdelem után felhuzattunk az utolsó, legmagasb sziklalapra. Voltak köztünk olyanok is, kiket bekötött szemmel kellett a vezetőknek a veszélyesb helyeken átvonszolni. De bármily nyomoruságosan, hála Istennek, végre fenn voltunk a Monterosa legmagasb csucsán, 14,284 lábnyi magasságban a tenger szine fölött. A társaság hangos örömrivalgásban tört ki. A Monterosa ormát két, szorosan egymás mellett álló szikla képezi, melyek alkatrészei, ha nem csalódom, zagyla (Gneisz) és granit. Itt letelepedénk, az alattunk elterülő, eltörpült világ fölött szemlét tartandók. A fenséges panorama, mely lábaink alatt kitárult magában foglalá északról egész Sveiczot a sváb havasokig; keleten Splügen és Verninái, nyugatra a savoyi hegyeken tul a Rhone-völgybe lehetett látni, s délről az egész lombardiai sikság feltárult szemeink előtt. Sajátságos benyomást tett rám az, hogy azon hegyek, melyek tán csak ezer lábbal voltak alacsonyabbak álláspont-tunknál, aránytalanul kicsinyeknek tüntek föl. Csupán a Montblanc, mely a Monterosa felett is uralkodik, érezteté velünk itt is felsőbbségét. De bár az egyes ormok elveszték is jelentőségüket, annál nagyobbszerüeknek tüntek föl a különböző hegylánczok, balról a vallisi s lábaink alatt a berni havasok hatalmas lánczolatai. A panorama leirhatlan nagyszerüségéből csak a vizek és völgyek hiányzottak.

Lejövet a Monterosáról.

A hévmérő itt 14 R. fokra szállt alá, s a sziklákból oly metsző hideg tört elő, hogy midőn hótól ázott kezemmel hozzájok nyultam, ujjaimról a bőr rajtok maradt, s kezeim ugy elfagytak, hogy hónapokig érzéketlenek maradtak. Vérkeringésem, szokatlanul sebes volt, szivem és tüdőm hatalmasan munkálkodtak. A lég itt zavarosnak, barnásszürkének látszott, s a napsugarak vakitó fénye tetemesen megcsökkent szemeinkre nézve,

Lejövet ujolag lánczokká alakultunk. Habár már fölmenet ugyszolván vért izzadtunk, mindamellett ez a lejövet fáradalmai és veszélyeihez képest könnyü gyermekjátéknak tünt fel. Minden lépésünk a legéberebb figyelmet vette igénybe. Gyakran függélyesen kellett a mélységbe ugranunk. Néha ketten-hárman a sikamlós jégkéregtől lecsusztak, s kimondhatlan munkába és fáradságba került, őket ismét a magasba emelni. Egy izben láncznunkból egyszerre hatan függtek a mélység felett. Görcsösen ragadám meg egyik kezemmel az előttem álló társat, mig a másikkal a mögöttem levőbe kapaszkodtam.

Nagy erőfeszités után végre sikerült ismét rendbe jőnünk, s szerencsésen eljutottunk a veszélyesb kup lábához, hol a gyomrunkat összevissza kinzó kötelektől valahára megszabadulhatánk.

Most már tehát szabadon, megkötözetlenül haladhattunk lefelé, de szenvedéseink ürömpoharát még korántsem üritők ki fenékig. Napközben ugyanis kellemetlen változás történt a hómezőkben. — Reggel oly kemény volt a hó, hogy alig birtunk rajta megállani, de lefelé még jobban akadályozva voltunk menetünkben azáltal, hogy a nap időközben a havat annyira megpuhitotta, hogy amint egyet léptünk, övig belesülyedénk. Sőt gyakran megtörtént az is, hogy csak fejünk egy része látszott ki fehér sirunkból, honnan a botok segedelmével nagy nyomoruságosan huzdaltuk ki egymást. — Igy haladtunk hanyatt-homlok, őrült rohanással két óra hosszat szakadatlanul, remegő térdekkel, aléltan, félholtan a fáradságtól, mig végre mint valóságos hóemberek, tetőtől talpig jégpánczélba burkolva, elértük a Monterosa-jégnét, hol már a nap életet, mozgalmat költött az egyébként holt természetben. Mindenfelé apró patakok csergedeztek, néha zuhatagokat képezve; lábaink alatt csak ugy kongott mindenütt a viz által aláásott talaj. A helyett tehát, hogy mint reméltük, száraz alapon mehetnénk, bokáig kellett a jeges vizben gázolnunk, a mi bizonyára nem mozditotta elő testünk fölmelegedését.

Végre valahára összeroncsolt ruhában, vaczogó fogakkal, testben lélekben végkép kimerülve, szerencsésen megérkeztünk kiindulási pontunkhoz a vendéglőbe, hol barátaink örömrivalgva, tárt karokkal fogadtak bennünket.

A fölmenet tiz, a lejövet öt óránkba került s igy ezen örökre emlékezetes expeditiónk összesen tizenöt órai időt vett igénybe.

Az ér mellett.

Szombat este . . . . . nyugodalmas óra,
Hajlik a nap már leáldozóra;
Még egy kissé világit az égen —
„Elég mára!“ s nyugodni tér szépen.

„Elég mára, elég err' a hétre!“
S nyugalom száll szántóföldre, rétre;
Kasza-kapa csengő pendülése —
Felváltja azt tücskök czirpelése.

Fenn a légben madarak csoportja;
Ki sebesen, ki csak andalogva,
Alig alig libbengetve szárnyat,
Puha fészek lágy ölére szállnak.

S mint a madár odafenn a légben :
Mező népe hazafelé mégyen;
Az öregje csendes ballagással,
Fiatalja vidám dalolással.

B szél kiki a maga dolgáról :
Gazda földről, széna-szalmájáról;
Nő, menyecske' gondja : bölcső, gyermek;
Fürge lányok tánczot emlegetnek.

„Uram Isten, szép lesz-e a holnap?!“
‚Hogy ne lenne?!‘ „Tisztán szállt le a nap!“
‚Szép idő lesz!‘ „Délig szentegyházba“,
„Délután meg fürge, pörge tánczba!“

. . . Szép Juliska az utról letérve,
Egyenesen megy a tiszta érre :
Gyöngyharmat hull annak a vizébe —
Ragyogó lesz tőle lány szépsége!

Hogy ez a lányféle mind is ilyen!
Szebb akarna lenni, mint a milyen!
Pedig olyan szép az istenadta,
Férficseléd majd meghal miatta!

Hol szinére szép ezüst haboknak
Terepély fák lombjai hajolnak,
S part virága — mint lány a tükörbe —
Maga — nézve kaczéran tekint be;

S hol a tulpart nádja, rekettyéje
Eleven zöld sövényt fon eléje, —
S kandi szemtől báját óva tartja :
A szemérmes lány leül a partra.

Fehér lábát mártja ér vizébe,
Lágy habocskák futnak mind — feléje;
Hajtják egymást, — mind akar maradni,
Piczi lábát hosszan csókolgatni!

„Bohó habok!“ suttog a fa lombja,
A leány hó-vállára hajolva;
És a melyik — csókolván — elérte,
Elevenebb lett minden levélke!

Hab kinálja legszebb halacskáját,
Part od' adná legékesb virágát;
Susogó lomb zengő fülmiléjét :
„Neked adjuk, csak maradj, — ne menj még!“

Haj de a lány nem hallgat szavukra!
„Bandi fürgébb, mint az a halacska!
Szebben szól a legédesb madárnál,
Szebb ezerszer a legszebb virágnál!“

Képek a hazai népéletből : XVI. Az ér mellett. (*Lotz* festménye után rajzolta *Jankó*.) *)

*) Utólagosan kijelentjük, hogy a lapunk f. é. 7. számában közlött „Tiszai halász“ czimü képünket is *Lotz* festménye után rajzolta fára Jankó derék munkatársunk. Mindkét müre felhivjuk olvasóink figyelmét, mint a sokáig elhanyagolt hazai fametszészet örvendetes haladását tanusitó művekre. *Szerk.*

. . . . És a lomb, hab s part bármit beszélnek,
Szép Juliska mind ereszti szélnek!
Viztükörbe néz még gyönyörködve —
Megyen aztán — dalolva, nevetve! *Györy Vilmos.*

Gyémánt-kereskedés.

Már a legrégibb időktől fogva a gyémánt a legkitünöbb helyet foglalta el a drágakövek közt, s Keleten maig is babonás véleményt táplálnak róla, melyhez számtalan mese van kötve. A keletiek azt hiszik, hogy némely gyémánt a sötétben világit, s egyes tudósok lámpa gyanánt használják; beszélik, hogy Bagdadban Harun al Rasid uralkodása alatt egy ifjut fedeztek föl, ki egy kis tanulószobában, egy tyuktojás nagyságu gyémánt világa mellett a Koránt olvasta. A mi e gyémánt nagyságát illeti, azt nem mondhatjuk épen tulzottnak, mert egy, Kolvorban talált gyémánt, mielőtt köszörültetett volna, a bagdadinak nagyságra nézve keveset engedett.

A gyémántkereskedés bár gyakran igen jövedelmező, csak aránylag rövid idő óta képez külön kereskedelmi ágat, s a forgalomban még most is ritkán választatik el más drágakövektől, habár a kereskedés ezen ága annyi ügyességet, pontosságot és tapasztalatot igényel, hogy csak azok üzhetik nagyobb siker reményével, kik magukat kizárólag e szakmának szentelik.

A kövek e legnemesbikét hegyekben és sikságokon, szántóföldeken és mocsárokban, India-, Sziberia- és Braziliában, s a Borneo szigetén találják kisebb nagyobb mennyiségben, s mióta csak ismeretes, nem volt még oly időszak, melyben a fejedelmi pompa legkedveltebb kiegészitő részének, s a varázsló szépség netovábbjának ne tartatott volna.

Keleten a fejedelemnő öltözékét nem tartja tökéletesnek, ha derekáról a gyémántok hiányzanak; ugyanez ékitvény ragyog hollófekete hajfürteiben s gyöngysorokkal övezett nyakán. Még a zultánok és főnökök is gyémántokkal és más drágakövekkel rakják meg öltönyüket, ezek ragyognak török markolatán és kardjuk hüvelyén, hogy alattvalóikra annál nagyobb benyomást gyakoroljanak, s tekintélyöket emeljék. Ez izlés, habár csekélyebb mérvben, Európában is uralkodik.

A müveltségi fok változása szerint emelkedik vagy csökken a drágakövek nyilvános értéke is. A gyémánt ugylátszik, legnagyobb varázserővel bírt a 15. 16. és 17-ik században, midőn az annak titokteljes sajátságaiban való hit az egész keresztyén világban el volt terjedve. Akkoriban egyes kereskedők bebarangolták az egész Keletet, gyémántvásárlás végett, kitevén magukat éhségnek, szomjuságnak, s minden kigondolható kellemetlenségnek; ily módon e vállalkozók roppant vagyonnak jutottak birtokába, nagy terjedelmü jószágokat vásároltak, s hatalmas családoknak vetették meg alapját. Ha valamely gyémántkereskedő Európából Keletre utazott, s e szándokát előre közzétette, a fejedelmek és más hatalmasok részéről, különösen Persia és Törökországból mindig annyi megrendelést kapott, hogy Golkonda indiai városban, a drágakövek vásárpiaczán is alig birt elegendő drágakövet összevásárolni, hogy megbizóit kielégithesse.

India gyémánthányái legnagyobbrészt a Kistnah és Pennar folyamok közt, sok pedig ez utóbbinak mindkét partján terül el. A drágakövek uszadékföldben vagy ujképződési sziklákban s oly helyeken találtatnak, melyek magassága a tengerszinét nem igen mulja fölül. A gyémántkeresés ugy történik, hogy egyes üzérkedők megvásárolnak a kormánytól egy darab földet, melyet alacsony keritéssel vesznek körül s azon belől folytatják a kutatásokat. Drágakövek nagyobb darabokban ritkán találtatnak, s ha ily eset jő elő, értékök $^1/_3$-részét a kormány magának követeli. Hajdanában, nevezetesen a 17-ik században ez nem volt igy, mert akkor a kormány megelégedett az érték két százlótjával.

A drágakövek sajátképeni története még eddig nincs megirva. Mitsem tudunk azon vegytani működésről, mely által azok a természet ölén képződnek, nem ismerjük az anyagot, melyből állanak; mert mindaz, mit kisérlettételek által fölfedezni birtak, csupán arra szoritkozik, hogy a gyémánt az erős tűzben elenyészik, s az is kétségen kivül van elyezve, hogy a földnek, melyben találtatik, természetéből különféle sajátságokat vesz magába.

Ha a gyémánt jófele, szine a legtisztább vizhez hasonlit s keményebb a legkeményebb fémnél is, ugy hogy e tekintetben az eddig ismert összes testek közt a legelső helyet foglalja el. Gyémánttal mindent meg lehet karczolni, a gyémántot semmivel. Ha belseje köszörülés által a világosságnak kitételik, a beleeső napsugarak megtörnek s egy másik részén különféle szint játszva visszaverődnek, a mi varázsszépségü látványt nyujt. A vizszin, gyémánton kivül van még számtalanféle szinü, egész a tökéletes feketéig, mikor aztán átlátszó ébenfához hasonlit. Ha a gyémánt esetleg századokon vagy ezredeken át mocsárban fekszik, az édle (beril), topáz vagy halvány zafir alakját veszi föl. Szinét Európában napvilágnál kémlelik, ellenben a hinduk e foglalkozásra az éjt tartják alkalmasabbnak, a midőn a falra egy nagy lámpát függesztenek föl, s ez elé állva, a gyémántot ujjaik közt a világosság felé tartják s ily módon belsejében a legkisebb csillámot is fölfedezik.

Azon rendkivüli ügyesség, melyet a gyémántkereskedők szakmájokban tanusitanak, s mely az ideageneket bámulatra ragadja, az ő nevelésökben nyeri magyarázatát. A kereskedők fiai már hat éves korukban megkezdik ebbeli tanulmányaikat, de nem iskolákban, hanem a nyilvános vásárpiaczon. E gyermekek az egyletek egy nemébe vétetnek föl, melynek élén a tagok legidősbike áll. Mindegyikök egy erszénynyel és mértékkel van ellátva, s igy folszerelve, keresztbe rakott lábakkal egy körben ülnek és szótlanul várják az eladók érkezését. Mihelyt valaki drágakővel megjelenik, átadja azt az egylet fejének, ki ismét a korra nézve hozzá legközelebb álló gyermeknek nyujtja át, s ez ismét tovább adja, mindaddig, mig a drágakő az egész kört meg nem kerülte. Ezen idő alatt a gyermekek sem egy szót, sem egy pillantást nem váltanak egymásközt, hanem a kő átnyujtásakor mindegyik kéznyomás által tudatja szomszédjával a feletti kedvező, vagy kedvezőtlen véleményét, melyszerint aztán a drágakövet megmérik vagy visszavetik. Számadásukat naponkint elkészitik s a pareséget felosztják maguk közt, mely alkalommal a legidősb gyermek némi ráadást is kap.

A borneoi gyémántbányákban a hallgatás sajátságos babonával van összekötve. Az ottani munkásoknak ugyanis tiltva van a hangos beszélgetés, mert azt hiszik, hogy ezáltal megsértik a bánya legfőbb urát, a ki aztán nyugalma ilyetén háboritása miatt megtagadná tőlük a gyémántot. Azonban nem minden hang ébreszti föl haragját, sőt egy szép leány éneke egészen elbájolja, s akkor nagy bőségben adja a drága köveket.

Valóságos forradalom támadt a gyémántkereskedésben 1844-ben, a sincurai bányák fölfedezése által Braziliában. Századok óta tudva volt, hogy e birodalomban gyémántok találhatók, a fönnebbi évben azonban egy véletlen feltárta a braziliaiak vállalatának az ugynevezett nagy gyémántmezőket, melyek nem épen helytelenül Sindebad völgyéhez vagy Aladdin drágakőkertjéhez hasonlittatnak. A termesztők elhagyták földjeiket, a kereskedők irodáikat, a matrózok hajóikat, sőt sok elpuhult nemesember is abban hagyván kéjelgéseit, a gyémánybányákba sietett, hol egy ideig rakásra szedték a drágaköveket. A meggazdagodás ezen uj forrását egy rabszolga fedezte föl, ki miután temérdek drágakövet gyüjtött össze, azokat eladandó odább utazott. Ez fölébreszté a hatóságok pénzszomját, a rabszolgát elfogták, tömlöczre vetették, s nem épen humanus eszközökkel akarták a gyémántbánya fölfedezésére kényszeriteni. Azonban a néger makacsul megmaradt titoktartása mellett. Mit tettek tehát a braziliaiak? Szándékosan nyujtottak a fogolynak alkalmat a szökésre, de titkon nehány indiánt küldtek utána, a kik őt éjjel nappal vér-ebekként nyomozták, mig végre a singorai hegy tövében, épen midőn gyémántot keresett, véletlenül meglepték. Hogy mi történt azután a szegény négerrel, nincs tudva, de alig hogy a drágakövek ottani nagy bőségének hire terjedt, a lakosok száma hirtelen, mintegy csuda által annyira megszaporodott, hogy nehány hónap alatt a 800 fönyi népesség 30,000-re növekedett. A hatóság minden jövevénynek szabad keresést biztositott, ezek pedig a legveszélyesebb tolvajokat, rablókat és gyilkosokat fogadták föl vállalatukhoz. Minthogy rendőrség nem létezett, a rendetlenség és erőszakoskodás iszonyuan lábra kapott, mig végre egy szervezett rendőrség ez ügyet czélszerüen rendezte.

A sincurai gyémántkivitel $^3/_4$ része Angolországba szállittatott, a maradék pedig Franczia- és Németország közt osztatott meg, ugy hogy Európa összes gyémántköszörülői nehány éven át ennek feldolgozásával foglalkoztak. De bármily gazdagok is a braziliai gyémánt-bányák, az itt talált drágakövek fényre és nagyságra nézve a keletieknek utána állanak. Keleten ugy tapasztalták, hogy a mérsékelt meleg a gyémánt vizszinét emeli, és sötétzöld vagy berilsárga szinét átlátszó fehérré változtatja.

A gyémánt metszése és köszörülése a különböző országokban különböző módon történik. Néhol a köszörült éleknek adják az elsőséget, mig másutt hosszukás lapos felületeket igyekeznek előállitani, melyek a világosság sugarainak szabad behatást engednek a drágakőbe, s ezek ott más sugarakkal találkozván, szemkápráztató fényt idéznek elő. Ez uttóbbi mód ellen azt a kifogást szokták tenni, hogy ezáltal a kő sokat veszit sulyából, habár tündöklése gyarapodik is. Egy velenczei gyémánt köszörülőről beszélik, hogy egy fejedelem által, ki gyémántját metszés és köszörülés végett rábizta, halálra itéltetett, mert igen sokat elköszörült abból. A velenczei, ez eset lehetőségét előrelátva, a mintát csak üvegbe metszé, a gyémántot pedig sértetlenül a zsebében tartotta, honnan aztán, hogy a fejedelem dühét csillapitsa, előhuzván azt, győző okokkal bebizonyitá, hogy a gyémánt, az üvegminta nagyságára szoritva, sokkal nagyobb értékü, mint köszörületlen állapotban. Most tehát maga a fejedelem bizta meg, ugyanazt tenni, a mi azelőtt életébe került volna. Később gyakran szokta tréfásan mondani, neje nyakkötőjére mutatva: „Ez az, a mivel egy király a fejemet egyértékünek tartá.“

Történelmi kalászatok.

Magyar oklevél a XVII. századból.

VI.

Munkács regényes, festői vidékén feltünő a szőlő- és tölgyfával koszoruzott, Csernek nevü hegy oldalán diszlő görög egyesült, „Vazul-rendü“ szerzetesek nagyszerü kolostora. *) Fekszik ez a várostól észak-keletre a vereczkei hegyszorulatokról leözönlő Latorcza folyam jobb partján, terebélyes hársfák méla árnyékában . . . Az ős monda szerint e dombon üté fel ragyogó sátorát Álmos, midőn a Kárpátokon keresztül, a vereczkei vadon, szűk völgyeken keresztül éjnek idején Munkács sik téreire hatalmas seregével megérkezék. Ő, a rege szerint, a nap feltünte előtt, hajnalban azon kupalaku hegyre, melynek tetején most a vár diszlik **) s a kolostortól m. e. fél mérföldnyire a folyó balpartján emelkedik, a sereg főpapja által tartott áldozatra fényes kiséretével felnyargala, s negyvennapi itt mulatása alatt a vár építéséhez fogott, személyesen tevén le annak alapkövét . . . Mindkét ponton azóta fényes épületek emelkedének s honunk ezredéves történeteinek néma tanuivá lettek . . .

A csernekhegyi monostor első alapitója a nagy Lajos alatt orosz földről Olgerd haragja elől ide menekült Koriatovics Tódor, podoliai herczeg volt, ki a pozsonyi levéltárban eredetiben meglevő oklevél szerint a monostort, márcz. 8-án 1360-ban alapitá . . . Szűk helyiségeit 1692-ben Josephus de Camellis nevü g. püspök tágittatá s 1780-ban Rácz Demeter mostani fényes állapotába helyezteté, 1798-ban Bacsinszky András hires munkácsi püspök *) a közelében diszlő templomot illő fénynyel emeltetvén.

E kolostor hatodfél százados létele alatt sok viszontagsággal küzde meg; hazánk szenvedéseiben hiven osztozott s mint gyenge, pártfogás nélküli szerzet, többször kénytelenittetett a rohanó vihar előtt meghajolni, vagy segedelmet az ország fejedelmétől könyörögni. Esdekléseit azonban mindig meghallgaták a hatalmas főurak s innen magyarázható, hogy a világ zajától elvonultan élő, igénytelen monostor Mátyás, Ulászló, Ferdinánd, Izabella, II. János, II. Rudolf, II. Mátyás, Zápolya, Bethlen, Rákóczyak, Báthory Zsófia, Leopold, József, Mária Terézia s több fejedelem és hatalmas főrendüeknek. ügyeit érdeklő leiratait s rendeleteit birja. Ez okmányok nagyobbára latin nyelven szerkesztettek, s ép azért kiválóbb figyelemre érdemes azon *magyarul* irt szabadalomlevél, melyet Bocskay István, Magyar- és Erdélyország választott fejedelme Kassán dec. 28-án 1606 ban *Sergius* nevü munkácsi püspöknek ada, midőn őt pártfogása alá vevé. Ez okmány eredeti alakjában következő:

„Stephanus Dei Gratia Hungariae Transilvaniaeque Princeps et Siculorum Comes etc. Minden renden lévő Lovas, Gyalogh Vitézleö Hiveinknek, Capitanyoknak, Hadnagyoknak, Szazadosoknak, Tizedeseknek, és ezek alatt levö minden Rendeknek, adgyuk értésekre. Hogy my megh teméntvén Sergius Püspöknek, és hozza tartozo Munkácsi Clastromban lakozó Orosz Papoknak eleitöl fogva a sok külömb külömb féle Hadak miat való sok karvallasokat, vettük Eöket Clastromokkal, Majorhazakkal, és minden hozzá tartozó Marhajokkal egyetemben, az mi kiváltképen való oltalmunk és Gondviselésünk alá. Hadgyuk azért, és parancsolyuk mindeneknek serio, hogy senki ennek utánna, az felüb megh irt Sergius püspök Clastromara hatalmasúl s akaratya elen ne szallyon, öket az hozza tartozo Papokkal egyetemben, se személyekben, se egyéb akár mi nével légyen nevezendő, Marhájokban — — meg ne haboricsa, se megh ne karosicsa, mert valaki ez a mi parancsolatunk ellen cselekszik, ha az Országh végezise szerint való büntetés esik rajta, senkire egyebre ne vessen, hanem az maga engedetlenségének tulajdonicsa. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in Libera Civitate nostra Cassoviensi, die decima octava mensis Decembris. Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo Sexto. *Stephanus* m. p. (L. S.)

VII.

A podheringi Rákóczy-ház.

Munkács délnyugati része átláthatlan sikság; ellenben északi oldalán, távol a láthatáron hóborittotta hegyek kéklenek: a vereczkei oroszok-lakta havasok. E tájra a galliczíai országut vezet, s Munkácstól egy negyed mérföldnyire az országuton fekszik Podhering nevü falu; benne feltünők a csinos uradalmi gazdasági épületek, s azok egyikének udvarában a Latorcza balpartján egy ódon, komor kastély. Első tekintetre megismerhetni benne a hajdankor egyik maradványát. Tiszteletre gerjeszt rondasága mellett is. Magas barna falainak szélei faragott kövekkel segélyezvék; ablakai kicsinyek, az épület emeletes, belül homályos, a lépcsőzetek vastag falakon vezetnek át: ez volt egykor a Rákóczyak, Bethlen, Telegdy s több főur koronkinti lakhelye. A munkácsi vár birtokához tartozott, s annak sorsával egyenlően osztozék. Ha a közel fekvő vár felett a szerencse csillaga tündöklött, rá is vidám derü viszsugárzott. A fegyveres zajt, pánczélos lovagokat, csákányos hajdukat, s a kor-hozta harczias jeleneteket, miknek e mohos váracs néma tanuja s tanyája lehetett, most csak a képzelet tüntetheti fel, más nyomuk nem maradt fenn. Hol egykoron fényes harczosok zaja töltö meg a termeket, most mámoros fővel zajongnak a vidám kedélyü — *serivók*, mert az uradalom ez épületet serfőzésre használja. A történelemre nézve érdekes tudni, hogy ez épületben vereté II. Rákóczy Ferencz 1704, 1705- és 1706-ban azon X. és XX. számmal jegyzett rézérmeket, melyek köriratukban e szót *„pro libertate“* viselik. Ilynemü régi pénzeket, de más különféle öntetü csákányokat és buzogányokat is e vidéken szántás vagy ásás közben gyakran találnak. Érdekes a többi közt azon két régi csákány bronzérczből, miket nemrég e vidéken találtak, s az uradalom birtokában vannak.

Lehoczky.

*) Lásd a képet a V. U. 1856. 39. sz. a.
**) Lásd V. U. 1856. 39. sz. a.

E monda irójának az ottani vidék halászai következőkép beszélék el a valóban csodás tó eredését:

E tájékban élt valamikor egy öreg pásztor, kinek neve nem jutott az utókorra, s ki fösvénysége, lustasága s keményszivüsége miatt elhirhedve volt az egész vidéken. Szomszédaival oly mogorván, szolgáival pedig oly kegyetlenül bánt, hogy az elsők elhagyták a csárdát, hol laktak, máshol telepedvén le, az utóbbiak pedig, cserben hagyván csekély bérüket, elfutottak tőle, ugy hogy végre egészen elhagyatva látta magát s kénytelen volt személyesen nyája gondját viselni.

Káromkodva s mérgelődve azért, hogy most nincs már senki körülötte, kivel éreztethetné rosz kedvét; kecskéivel egyszer azon helyek egyikére ért, melyek fölött most a Balaton zúgtatja habjait.

Észrevette itt, miszerint egyik kecske a többiektől nagyon messzire távozott el, s hogy ne kelljen utána szaladnia s visszahajtania, kő után keresgélt, hogy dobás által visszatérésre birja; ezt a pásztorok gyakran szokták tenni, ha nyájuk egy darabja a többiektől eltér.

Sokáig keresett hiába e zsiros fekete földön; végre szeme jó nagy kőre akadt. Fel akarta emelni, de ime, erősen odaragadt a földhöz.

Végre, hosszú erőmegfeszités után, sikerült a követ a földből kimozditani, de ki irja le ijedségét, midőn látta, hogy egyszersmind átlátszó vizoszlop bugyog ki, mely eddig a kő által visszatartva volt; villámgyorsasággal, hasonlón egy tekeredő kigyóhoz, keringett körüle, mindig mindig nagyobbodván, mig szörnyü óriáskigyó lett belőle.

Legnagyobb csodálattal meresztette a gulyás szemét e jeleneten, s csodálata iszonyba ment át, midőn nyáját a viztől körülvéve, s elragadva látta a zugó örvénytől.

Hiába iparkodottő is a megsemmisitő folyamár előtt kitérni, már megragadva látta magát, s minden ellentállás daczára a fojtó habokba sodortatott, melyekben nem sokára eszméletét és éltét vesztette. Még most is, ha fergeteg szánt a Balaton taván, ha ólomszürke felhők vonulnak el a tomboló, fehéren hullámzó habok felett: ugy látszik, mintha a mogorva pásztor lépdelne a tón keresztül sötét bundájában, nyáját maga előtt hajtva.

Sőt e tájék lakosai a kecskék fejeit s fehér szakállait vélik ekkor a hullámok közt, a sötétben fényt árasztva látni. *H. L.*

Dées város középületei.

1. Az uj városház.

(Alapja letétetett junius 9-én 1860., felszenteltetett december 23-án 1861.)

Az olvasó-közönséget bizonyosan érdekli azon erdélyi magyar városok élettörténete, melyek hosszu időkön keresztül életrevalóságuknak annyi jelét adták, hogy nemcsak vissza nem estek, hanem emelkedtek szellemi és anyagi jólétben, s virágzó állapotba jutottak.

Ezen városok között első helyen áll *Dées*, Erdélyben, Belső-Szolnokmegyében, a kis és nagy Szamos összeszakadásánál, 5000 lakosával.

Az 1848-ki hadjárat alatt elvonuló vihar megrongálá városunkat, s a több mint 100,000 ftnyi hadisarcz a városi pénztárt nemcsak hogy kiüresité, de a nevezetesebb jövedelmi forrásokat is zálogba adni kényszerité, azonban a jó gazdálkodás, takarékosság (a városi hivatali személyzet száma s annak fizetése felére szállittatott) a polgárság lelkes áldozatkészsége lehetővé tevé, hogy az elzálogositott javak visszajöttek a város birtokába, s ma már Dées-nek 27,000 ft. évi jövedelme van, s csak egy évi jövedelme elég minden tartozása letörlesztésére; de ezen tartozást a még ennél többre menő törzstőke fedezi.

A tőke egy jelentékeny részét teszi azon 10,000 ft., melyet a polgárság államkölcsönbe fizetett, s mely egy uj *városház* épitése költségei fedezésére fordittatni határoztatott.

Junius 9-én 1860. tétetett le nagy ünnepélyességgel az épület alapköve, és a változó idők daczára az épités annyira ment, hogy mult év végén az alkotmányos városi hatóság hivatali személyzete oda ünnepélyesen be is költözött, s az épület ünnepélyesen felszenteltetett.

A felszentelési ünnepély következőleg ment véghez. Dél előtt 9 órakor egy, fél tizkor két, háromnegyed tizkor három ágyulövés hirdeté az ünnepély közeledését; 10 órakor a helybeli egyházak minden harangjai meghuzattak, jelentvén az ünnepély kezdetét, a városi közönség, az összes hivatali személyzet, a megyei alkotmányos főispán Veér Farkas és számosan a női osztályból megjelentek a diszes épületben, s a számukra kijelelt helyet elfoglalták. Ezután következett a felszentelési szokásos vallásos szertartás, előbb a katholikus, azután a református, végre a görög-egyhitü lelkészektől végezve. Buzgó imát emeltek a mindenek Urához a város jóléteért, s hálát adtak, hogy segitett a diszes épületet

A Balaton eredete.

(Magyar népmonda)

Magyarhon legnagyobb tava a Balaton, mely „magyar tenger“ nevet is visel.

Délnyugatról északkelet felé több mint 40,000 ölnyi hosszusággal és 3—8000 ölnyi szélességgel bir. Vize mindig fris és tiszta, szine világos s fehér, s csak akkor lesz homályos-kék, ha zúg és hullámzik, mi minden este, vagy fergeteg alkalmával szokott történni.

*) Arczképét s életirását lásd V. U. 1859. 3. sz. a.

létrehozhatni. Az ünnepély kezdetén és végén s a lelkészek beszédei közben helybeli lelkes működevelők hazafias és vallásos szellemü dalokat énekeltek. A Szózattal kezdetvén, Kölcsey hymnusával végeztetett a szép ünnepély, melynek emléke még soká fog élni kebleinkben; künn a nagy téren a helybeli hangászkar működött, s mulattatá a nagy számmal összegyült népet.

A déési uj városház, melynek rajzát ide mellékeljük, városunk legszebb részén emelkedik. Két szárnyu szegletépület a piaczi négyszög déli oldalán, két utczára kilátással, melyek egyike az épitkezés által nyittatott meg, s Széchenyi-utczának kereszteltetett, — csak az utcza szélesitésére szolgáló helyiséget 1000 ftban vásárolta meg a város. Az ablakok felett levö fülkékben magyar királyok, fejedelmek, államférfiak mellképei állanak, melyek a nagyváradi köedény-gyárban öntettek, s hiven vannak találva, még pedig ily renddel: a piaczi oldalon sz. István, sz. László, Nagy Lajos, Hunyady János, Hunyady Mátyás, Bethlen Gábor; a Széchenyi-utcza oldalán: gr. Széchenyi István, gr. Batthyány Lajos, gr. Teleki László, Kazinczy Ferencz, Kölcsey Ferencz, Vörösmarty Mihály.

Az erkély feletti fülkében nagyszerü óra, a terembe és az utczára kiszolgáló mutatókkal, e felett a város köczimere, kolozsvári porosz szobrász Gradinick müve. A tanácsterem számára Verböczy olajba festett képe megrendeltetni határoztatott, a Deák Ferenczé, mely ezzel szemben álland, már megszereztetett.

Az épités körüli buzgó fáradozásért ki kell emelnünk az épitö bizottmány tagjait, Ungvári György Pataki Dániel, Nagy Farkas, Krémer Samu és Róth Pál urakat. — *Pataki Ferencz.*

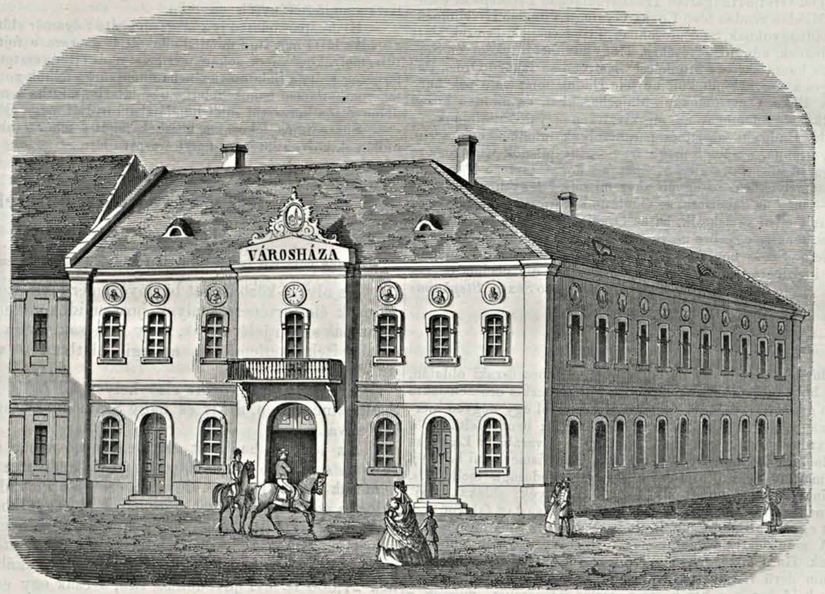

Deési városház.

Madárápolás Keletindiában.

Nálunk is láthatni ugyan kitanitott, gyakran valóban meglepö ügyességet tanusitó madarakat, például kártyázó, vagy parancsszóra kis gyermekpuskát elsütö kanárikat stb.; ezek azonban csak mint nem mindennapi ritkaságok fordulnak elö.

De egészen más ez Keletindiában. A jámbor hinduk, kik átalában minden állat iránt jó indulattal viseltetnek, a madarakra, nyomoruságos életök ezen hü társaira kiváló gondot forditanak, velök meginditó gyengédséggel és soha nem lankadó türelemmel bánnak, miáltal köztük és a madarak közt a viszonyosság egy neme, hogy ne mondjuk, szövetség jött létre.

Egy régi portugal történetiró, Dom Diego de Couto beszéli, hogy az ő idejében Indiában több, kizárólag a madarak számára alapitott kórházak voltak; legnevezetesebb volt ezek közt a cambayai, melyben az ápolásra fölvett különféle madárfajok számára külön-külön betegszobák és ápolók voltak. A nevezett történész ismert Chaul városban egy, a portugallok közt nevelkedett dusgazdag indust, ki egy Rozado Gáspár nevü európai jegyző elött tette meg végrendeletét, melyben a cambayai madárkórházra sok ezernyi összeget hagyott. Az e kórházban alkalmazott ápolók tartással és fizetéssel láttattak el; kötelesek voltak az utczákon és mezökön időnkint barangolni, s az ott talált beteg vagy sebesült madarakat magukkal az ápolóintézetbe vinni; nehányan közülök a piaczokat tartoztak meglátogatni, hol a mórok, mint ex professo vadászok, madarakat árultak; itt aztán a madarakat megvették s az eladók szemeláttára szabadon bocsátották.

Oly emberek, kik ennyi figyelemben részesitik a madarakat, kétségkivül a legpontosabban ismerik azok természetét is, és azon módot, mely szerint öket különféle ügyességekre legkönnyebben megtanithatják.

Ázsia leghatalmasb uralkodói egyike, Shah-Muddin, lahori palotájában két pompás galambházat állittatott, s ezek lakói az ő különös utasitásai szerint tanittattak. A hatalmas uralkodó maga is legnagyobb türelemmel tanitotta galambjait harczolni, miben ezek lassankint meglepö tökélyt fejtettek ki, ugyannyira, hogy a parancsszóra jól fegyelmezett katonákként teljesitették a legrendesebb hadi gyakorlatokat.

Egyveleg.

+ (*Tempora mutantur*...) 1524-ben egy Herrgott nevü lipcsei könyvárust György szász herczeg kivégeztetett, mert Bibliákat adott el; egy másiknak ugyane miatt szemeit tolták ki. Azóta megváltoztak az idők, megváltozott az emberek gondolkozása. Jelenleg 5000 társaság fáradozik a Biblia terjesztésén. A „Kirchl. Anzeiger" irja, hogy jelenleg nem kevesebb, mint 32 millió Biblia létezik 200 különféle nyelven.

△ (*Hány betü van a Bibliában?*) Egy hollandinak azon ötlete támadt, hogy megszámlálja a Biblia valamennyi betüit. El is kezdte a fáradságos s mindamellett haszontalan munkát, s 30 évi fáradság után előállt azon fölfedezésével: hogy a Bibliában találtató összes betük száma 3,566,480. Kinek volna kedve utána olvasni?

⊙ (*A mértékletességi egyletek eredete.*) Az első mértékletességi egylet a 16-ik században alakittatott Hesseni Móricz tartományi gróf által. Több herczeg és főur lőn tagja az egyletnek. — A még fönlevő alapszabályokból kitünik, hogy mit értettek akkor mértékletesség alatt. Minden tag kötelezte magát, le nem részegedni, s naponkint legfölebb *csak tizennégy kancsó bort inni.* Köszönjük az ilyen mértékletességet!

△ (*Bécsváros községi vagyona*) a közelebbi évek alatt tetemesen gyarapodott. 1848-ban nem volt az több 10,594,892 forintnál, mig most nem kevesebb, mint 24,109,445 ft.

+ (*Szomoru statisztikai adat.*) Az öngyilkosági statistikát illetőleg olvastuk valahol, hogy Belgiumban 57, Svédországban 67, Angliában 86, Francziaországban 100, Poroszországban 108, Szászországban 204, Genfben 265, Dániában 288 öngyilkos esik egy millió lakosra Az önkivégzést illetőleg a németek és skandinávok az akasztásnak, a svédek a méregnek, s a francziák a golyónak adnak elsőséget.

+ (*A tojás korának kitudására*) egy franczia lap a következő eljárást ajánlja: egy pint vizben 125 gramm főzött só olvasztandó fel, s ez oldatba a tojás beleeresztendő. Ha a tojás az napi, az edény fenekére száll; ha két napos, egy kissé a fenékről fölemelkedik; ha három napos, az edény közepe táján függve marad; végre ha még régibb, a viz felületén fog uszni.

+ (*Megszünik-e a fájdalom mindjárt a lefejezés után?*) Sokan azt állitják, hogy a guillotine általi halál a leggyorsabb s legkevésbbé jár fájdalommal minden egyéb halálnemek közt. Ha azonban hitelt adhatni azon összehasonlitó kisérleteknek, melyeket sok jeles természetbuvár e tekintetben eszközölt; akkor kénytelenek vagyunk a guillotine-halált a legborzasztóbb büntetésnek mondani, mert Fortunelle, Sömmering, Petit és mások szerint, a nyaktilóval vagy pallossal lefejezettek a legborzasztóbb fájdalmat érzik még egy negyedóra mulva is, miután a fej a törzsöktől elválasztatott.

Vasárnapi Ujság 10-ik számához 1862.

TÁRHÁZ.

Levelek a londoni kiállításról.

III.

London, febr. 13.

A kiállitási épület tegnap, pontban 12 órakor *Kelk* és *Lucas* vállalkozó urak által adatott át a királyi bizottmánynak s a nevezett urak e szerint tökéletesen megfeleltek a szerződésben kikötött kötelezettségnek. Az épület koránt sincs még elkészülve. Sok állványt kell még eltakaritani, a padlózat nincs még lerakva, az ablakfák még üveg nélkül állanak, a befestés alig kezdődött meg s a nyugati kup még több heti szakadatlan munkát veend igénybe. Azonban oly tulzott pontosságot a bizottmány annál kevésbbé követelhetett, miután az épitési munkálatok folyama alatt oly változtatásokat és nagyitásokat rendelt el, melyekre a vállalkozók a terv szerint nem is lettek volna kötelezve, s mely utólagos változtatások igen sok időbe kerültek. Annyi bizonyos, hogy az épület kétségkivül nem haladt volna ennyire, ha a vállalkozók, megfeszitett erővel rajta nem lettek volua s ha másrészt az időjárás kedvezősége nem segélyezi őket. Ily roppant kiterjedésü és szilárd épület sohasem terveztetett és foganasittatott még ily rövid idő alatt.

Az épület átadása minden ünnepélyesség nélkül és tisztán üzleti módon történt. A bizottmány képviselői gyanánt *Buckingham* herczeg, sir *Dilke V.* és *Fairbairn* urak jelentek meg. A vállalkozók által vezettetve, az épületet minden részében megvizsgálták s a mint delet ütött az óra: jóváhagyák az átszolgáltatást, *Kelk* és *Lucas* uraknak hálás elismerésüket fejezvén ki a szerződés pontos beváltásaért, valamint azon készségért is, melylyel a munkálatok folytán sokat előnyösen átváltoztattak s melyre nem voltak kötelezve, idejárulván még azon körülmény is, hogy e másitások nagy összegekbe kerültek.

A véghezment átadás után közvetlenül rendőr- és tűzoltó-csapatok vonultak az épületbe, hol állandó szállásukat elfoglalák. Ezenkivül egy osztály utász és utczai biztos is, kik a kiállitóknak: áruczikkeik rendezése és kipakkolása körül segélyére leendnek. — Már holnapra várnak is egyes küldeményeket, mert Belgiumból, Oroszországból és Norvégiából sok láda, csomag stb. hetek óta van már egymásfölé halmozva és minden órán várják, hogy az épületbe juthassanak. A franciák nem sietnek, mert hetekig tart, mig a számukra kihasitott osztály el lesz rendezve. E franczia osztályban a legnagyobb decorativ pompa lesz kifejtve; aranynyal, tükrökkel, szőnyekkel gazdagon kárpitozott, meghatárolt épületet képezend a nagy egészben; e czélra egyedül 100,000 font sterling van utalványozva. A kormány vagy a kiállitók részéről? egy könnyen meg nem mondható. Elég az hozzá, semmi költség nem fog kiméltetni, hogy minden más nemzetet elhomályitsanak s hogy a franczia osztály a legkedvezőbb benyomást fogja gyakorolni az előmunkálatok után itélve, semmi kétséget sem szenved.

Nehány nap előtt a karzatok, birképesség tekintetéből, ujabb próbának vettettek alája; 400 munkás hol egyes, hol kettőzött lépésben haladt át rajtuk. A vasgerendák alig engedtek annyit, mennyi egy hüvelyk tizedrésze és ezen eredmény iránt a jelenvolt épitészek és mérnökök legnagyobb megelégedésöket fejezék ki. Egy nagy kérdés, a kedélyek megnyugtatására, e napokban szintén a kivánt módon lőn megoldva, a befödélzés kérdése t. i. A beszurkozott nemez-boriték már rég nem látszott vizhatlannak s már arról volt szó, hogy a boritékot megkettőztessék. A hosszas bibelődés helyett a vállalkozók rövid per utján, minden lapos födélrészt önnal befuttattak, ugy hogy ez oldalról mitől sem lehet már tartani.

Nehány nap mulva a kiállitási bizottmány köztudomásra juttatja, a jurynek hány érmet fog rendelkezésére adni. — 1851-ben minden ötödik kiállitónak jutott egy érem; miután azonban ez arány elégtelennek mutatkozott s a párisi világkiállitásnál az arany 4 : 1 volt, most is csak egy érem jut minden negyedikre, s itt megjegyzendőnek vélem azt, miszerint csak *egyféle* érem fog ezuttal veretni (1851-ben kétféle volt) s hogy egy kiállitó sem igényelhet többet egy osztálynál vagy alosztálynál. A jutalmak kitüzése körül ezen rendszabály fog életbe lépni: A kiállitás minden osztályának vagy alosztályának lesz egy juryje, melynek a kiosztandó érmeket át fogják szolgáltatni. Minden külföldi bizottmánynak szabadságában álland, a kiállitás minden osztályának vagy alosztályának számára, melyekben az illető ország kitünőbb iparczikke leend képviselve, egy jury-tagot kinevezni. A külföldi esküdtek nevei a királyi bizottmánynak febr. 28-a előtt beküldendők. Az esküdtek fel fognak szólittatni, határzatukat (ezeknek rövid indokolásával) a királyi bizottmánynak még május vége előtt kezéhez juttatni. — Azok nevei, kik érmet nyertek, junius hó első felében a kiállitási épületben nyilvánosan fognak kihirdettetni. Erre közvetlenül az éremmel diszitett kiállitónak, ez egy külön hirdetésben, mely az illető kiállitott tárgy fölött leend kifüggesztve, s mely egyuttal az esküdtek indokolását tartalmazandja: fog tudomására adatni. Ha egy kiállitó egyuttal jury-tag is, ugy sem őt, sem azon czéget, melyet képvisel, a vonatkozólagos osztályban vagy alosztályban, érem nem illeti. — Az érmek a kiállitás utolsó napján fognak az ezekkel kitüntetett kiállitóknak kézbesittetni.

London, febr. 18-án.

A kiállitók sorát az államok legcsekélyebbike, a Liberia köztársaság kezdé meg, melynek czikkei (növényi olajok, festő-héj és egyéb termények) már febr. 15-én értek Londonba. Ma várnak Oroszországból, Norvégiából és Belgiumból, valamint az angol megyékből is küldeményeket és epercztől kezdve zápor gyanánt egymást fogják érni. A tengerentuli czikkek nagyobb része szintén Londonba érkezett; kétséges azonban másrészt: vajjon az amerikai egyesült államok a nekik kimutatott osztályt elfoglalandják-e?

A vendéglős étlap-ára is meg van állapitva, legalább az angol bérlőé, ki lekötelezi magát: egy adag hideg sültet 8 pencért adni, hideg sültet meleg főzelékkel, salátával, kenyérrel, sajttal és sörrel 1 shilling, 6 pencért (mintegy 75 ujkr), levest, két husételt, ráksalátát, főzeléket, kenyeret, sajtot, sört és confectet 2 sch. 6 pencért, és egy rendszeres ebédet három osztályban entréeval és desserttel 5 sh.-ért; természetesen bor nélkül. Különben mindenkinek szabadságában álland *à la carte* (étlap szerint) étkezni és minden képzelhető árakon rendelni ebédet. A két vendéglős roppantul van elfoglalva az előkészületekkel és kiadásaik mesés összegekig érnek föl. A borokat, asztalokat, székeket, szőnyegeket és tükröket ide sem számitva, az angol bérlő egyelőre a következő megrendeléseket tevé: 40,000 tányért, 2000 nagy tálat, 3000 leveses tálat, 1000 ezüstözött tálfödőt, 2000 palaczkot, 20,000 viz-poharat, 10,000 sherry-poharat, más 25,000-et, rajnai, champagnei, magyar és egyéb borokra; továbbá 500 thea és 10,000 kávécsészét, 6,000 kanalat, 7500 pár evőeszközt, 6000 rőf damasztot abroszoknak, 22,000 asztalkendőt, 300 asztalt és végül 3000 széket és számtalan apróságot, melyeket föl nem sorolhatok itt. — Szóval, a kényelemről a legnagyobb mértékben van gondoskodva. *Dr. Tökés.*

Irodalom és müvészet.

+ (*Jótékonyczélu hangversenyek.*) Mint már röviden emlitők, gr. Károlyi György, b. Eötvös József és Rosty Pál, tehát ugyanazon hazafiak, kik minap a „müvészeti és társas estélyt" oly tapintattal rendezték, — a böjt folytán három philharmoniai hangversenyt rendeznek a Muzeumban az irói segélyegylet javára. E hangversenyek elseje f. hó 16-án leend, következő müsorozattal: 1) Symphonia Haydntől; 2)Ária Händl vagy Glicktől; 3) Tocata Bachtól, egész zenekarral; 4) Symphonia eroica Beethoventől. — A második hangverseny márcz. 30-án menend véghez; müsorozata: 1) Nyitány (Abencerage) Cherubinitől; 2) Kettős dal Mozarttól; 3) Scerzo (a 9-ik Symphoniából) Beethoventől; 4) Symphonia (Es-dur) Mozarttól. — A harmadik hangverseny april 6-ra van kitüzve; müsorozata ez: 1) Nyitány (Op. 124.) Beethoventől; 2) Magándal Webertől; 3) Ötös Cosifantuttiból Mozarttól; 4) Mendelssohn „Nyári éj álmából" a nyitány, intermezzo, nocturno, scerzo s az induló.

△ (*A Széchenyi-szobor ügyében*) legközelebb egy nagy lépés történt. Ugyanis az Akademia végre kinevezte a bizottmányt, mely ez ügyet kezelendő lesz. Eddigelé a fennebbi czélra 70,000 ft gyült be. Mivel még nem minden aláirási iv küldetett be, remélhető, hogy ez összeg még szaporodni fog.

⊙ (*Pályakérdések.*) Az egyetemi rektor Pauler Tivadar, mint tudjuk, a jog-és államtudományok s a természettudományok köréből kitüzendő két pályakérdésre 16 aranyat ajánlt fel nemeslelkün saját erszényéből. Ennek folytán az illető karok által a következő pályakérdések tüzettek ki, és pedig a jog-és államtudományok köréből: „Fejtessék ki a nádori és országbirói hivatal eredete és hatásköre"; s a természettudományok köréből: „Ádasanak elő a szaporodás különféle nemei az állatoknál." Jutalom 8—8 arany. Beadási határidő május 31-ike. Csupán az egyetemi tanulók pályázhatnak.

+ (*A pesti mütárlatban*) jelenleg látható festmények közt különösen magára vonja a figyelmet *Székely* Bertalan „Dobozy" czimü müve, mely a jelen kiállitás fénypontját képezi. E kép ára 1200 rajnai forint. Már nagy photograph-másolatban is kapható.

+ (*Kotsányi László*) tudatja, hogy az általa szerkesztett s kiadott „*Teleki-naptár*" lefoglaltatván, csak januárban sikerült azt e lefoglalás alól fölmentenie, miáltal nemcsak azon igéretét nem teljesitheté, hogy a jövedelem harmadát az irói segélyegletnek szendelendi, hanem még tetemesen károsodott is. Hogy azonban mégis járulhasson az irói segélyegylet tőkéjéhez, „*Teleki-Album*ot" adott ki, melynek harmadrész jövedelmét a nevezett czélra ajánlja s ezenkivül 150 ft kézpénzt a vizkárosultak javára. Ezen album két képpel, füzve 1 ftért, diszkötésben 1 ft 50 krért kapható szerzőnél (ország-ut 18. sz.) vagy könyvárosi uton. Ugyancsak Kotsányinál megrendelhető „Gr. Széchenyi István életrajza," második bővitett kiadásban, 5 képpel, ára 1 ft; egy képpel 50 kr.

△ (*Hartleben „Olvasó-tárából"*) megjelent a 85—86. füzet, mely Mühlbach L. „Napoleon fénykora és hanyatlása" czimü munkájának 16-ik részét képezi.

⊙ (*Ifj. Kun Pál „Keleti költemények"*) czimü munkája ügyében értesiti a közönséget, hogy az előfizetési határidőt f. marczius hó végeig meghosszabbitja.

*

+ (*Uj zeneművek.*) Rózsavölgyi és társa műkereskedésében megjelentek: „*Vilma-csárdás,*“ zongorára szerzé s Fest Vilma asszonynak ajánlá *Windt Mór.* Ára 60 kr. — „*Souvenir de voyages.*“ Zongorára szerzé *Schulhof* J.

+ (*Pályázó népszinművek.*) A budai népszinház által hirdetett 50 arany pályadijra eddig, a multkor jelentett két népszinművön kivül még a következő czimüek küldettek be: 1) Debreczeni király, pesti nádor, *Keszi től.* 2) Villám Bandi, *Erdélyi Józseftől.* 3) Leányvásár Debreczenben, *Haray Viktortól.* 4) Dunavizhordó, *Turcsányi Gyulától.* 5) Nekeresdi csárda, *Pap Bélától.* 6) Farsangi életkép, egy névtelentől. Ohajtjuk, hogy ezuttal a pályázat jobban üssön ki, mint első alkalommal.

+ (*Virághalmi Ferencz „A király védenczei“*) czimü 2 kötetes történeti regényre nyit előfizetést vagy csupán aláirást 2 ftjával. Az előfizetési pénzek a „Győri Közlöny“ szerkesztőségéhez küldendők be. A bejövendő összeg felét szerző a győrmegyei vizkárosultaknak szánta.

+ (*Aradon a hangversenyeknek*) nincsenek szükében. Közelebb Vélis Kelemen adott hegedü-hangversenyt, e napokban pedig Willmers, jeles hegedüművész érkezett oda ugyanily czélból.

+ (*Uj, forditott munka.*) *Nagy István,* Goethe „Faust“-jának forditója közelebb Michelet „L'amour“ („a szerelem“) czimü jeles művének magyarra áttételével gazdagitandja irodalmunkat. Üdvözöljük Nagy Istvánt e téren, ki már „Faust“ forditásával is közfigyelmet ébresztett.

+ (*Deák Farkas beszélyei*) két kötetben megjelentek. Kiadta Demjén László Kolozsvárott. A két kötetnyi beszélygyüjtemény tartalma: Bárándi Lajos. A szerelem bohóság. A neveletlen nagybácsi. A kis Emmi története. A keresdi folyondár. Fanny grófné. Régen várt napok. A divatos leányka. Kedves feleségem. — Ára mind a két kötetnek 2 ft.

+ (*Uj mértani munka.*) *Csányi* Dániel, a debreczeni ref. főiskolában a felsőbb mértan stb. tanára előfizetést nyit néhai *Kerekes* Ferencznek „A felsőbb mértan valódi alapelveiről“ czimü hátrahagyott müvére, mely 15—16 iven fog megjelenni. Az előfizetési pénzek 1 ft. 80 krjával a kiadóhoz Debreczenbe küldendők.

+ (*Kovács Gyula költeményei*) márcz. 15-re jelennek meg. E művekre 800 előfizető jelentkezett, az elhunyt fiatal költő siremlékére pedig 155 ft gyült be a debreczeni h. h. főiskola növendékei közt.

+ (*Balkányi Szabó Lajostól*) megjelent a „*Magyar ösmesék*“ második kötete, következő tartalommal: 1) Szaksza vára, 4 énekben; 2) Rózsavirág, 6 énekben. Ára 80 kr. Szerző e verses munkáját ethymologiai jegyzetekkel kiséri, melyekben sok furcsaságra akadunk. Szerző szerint Elborusz= előbércz, sah=szó vagy szav, Zoroaster=Szeretosztó vagy szer-osztó, Zendavesta=szent beszéd stb. Igy könnyü azt is bebizonyitani, hogy Samarkand annyit tesz mint: „szamár kend“ s Napoleon annyi mint: nap o le on(nan az égről!) Csendesen az efflélékkel!

+ (*Vigjátéki pályázat Debreczenben.*) A debreczeni „szinügyegylet“ által mult évi deczember 1-én hirdetett pályázatra febr. 15-ig a következő vigjátékok küldettek be: 1) Meg akar térni, 3 fölv. 2) A sorsjegy, 4 felv. 3) Hiába, 3 felv. 4) Nénémasszony, 3 felv. 5) A szerelem vadrózsái, 3 felv. 6) Nemzetiségek összejövetele, 4 felv. 7) Bormegiszsza és Viznemiszsza, vagy: Néha jó a tréfa, — felv. 8) A szerelem sötét verem, 4 felv. 9) Örzse néni, 4 felv. 10) Az agglegény, 3 felv. 11) Nem az öregé, 3 felv. 12) Felvonás előtt és felvonás alatt. Egy kis szinpadi zavar, 1 felv. 13) A hüség győzött, 4 felv. 14) Az adott szó, 3 felv. 15) A csodaférj, 2 felv. 16) Vaskalapos tudós, 3 felv. 17) A jobbágyfiu, — felv. 18) A másodalak, 3 felv, 19) A lelencz, 3 felv. 20) A végzetes levél, 3 felv. 21) Első nyilatkozat, 2 felv. 22) Az első szerelem, 3 felv. 23) Be jó volna, ha volna! 3 fölv. 24) Tűzpróba, vagy: Kettő közül melyik a férj? 3 felv. 25) Kiki magáért, 3 felv. 26) Jól mulatok, 3 felv. 27) Két menyasszony, 3 felv. 28) Margit, a szép kertészleány, 3 felv, 29) Arató vigadó, 3 felv. 30) A sárándi nótárius, 3 felv. 31) Egy veszélyes csel, 4 felv.

⊙ (*Ira Aldridge, a hires néger szinész*) jelenleg Bukovina fővárosában Csernoviczban vendégszerepel.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (*A vizvezetés ügyét fővárosunkban*), mint értesülünk, legujabban Perger Ignácz, Preysz Mór és Rottenbiller Lajos komolyan felkarolták, s igy remélhető, hogy most már sebesebben halad előre, mert az ügy eddigi haladása mellett nagyon megszomjazhatnánk.

— (*A mátrabányai egyesület*), mint a lapok hirdetései között olvassuk, martius 20-dik napján fogja tartani Pesten (az Európa szálloda termében) első közgyülését. Azon részvét után itélve, mely e nagy fontosságu és figyelemre méltó hazai iparvállalat iránt a közönség különböző rétegeiben nyilvánul, remélhető, hogy e gyülés számos részvevőnek fog örvendeni. A gyülés főtárgyai ezek. 1) Az ideiglenes igazg. választmány jelentése eddigi működéséről, az aláirt uj részvények bejelentése stb. 2) A 9 tagu állandó igazg. választmány és elnökök választása. 3) Műigazgató, s a többi tiszti személyzet választása: 4) Az üzlethez szükséges épitések s beruházások iránti határozat. 5) A meghivandó bányamunkások megtelepitése iránti értekezés. 6) Az üzletterv megállapitása. — Kivánatos, hogy az ily életbevágó és fontos határozatok hozatalánál a részvényesek, s különösen a szakértők minél nagyobb számmal legyenek képviselve, hogy a szép jövendőt igérő vállalatnak minél szilárdabb s biztosabb alapja vettessék meg. Ugy tudjuk, hogy az 50 forintra szabott részvények eddig is, különösen a bányászattal foglalkozó vidéken igen szép keletnek örvendenek.

+ (*Uj ércznem.*) Radoszkowsky tűzérezredes az Uralhegyek közt egy uj érczet talált föl, melyet Wagh, hires lengyel tudós tiszteletére „waghit“-nak nevezett el.

Közintézetek, egyletek.

+ (*A magyar tudom. Akademia*) történelmi philosophiai és törvénytudományi osztályainak f. hó 3-án tartott ülésében *Trefort Ágoston* lev. tag emlékbeszédet tartott Macaulay fölött. Még egy, szintén érdekes tárgya volt ez ülésnek: *Henszlmann Imre* bemutatá a kis-bényei templomról, az archeologiai bizottság meghagyása folytán készitett monographiáját, s e munkából olvasá fel ez uttal azon részt, mely az érintett templom oszlopfőiről szól.

+ (*A nemzeti szinház sulyos helyzete*) nagyban foglalkodtatja mindazokat, kik ez országos intézetünk sorsát szivökön viselik. A fővárosi irók nagy része már két izben tartott ez ügyben értekezletet s utóbbi alkalommal az igazgató-választmányhoz intézendő felszólitás és javaslat olvastatott fel, melynek főbb pontjai ezek: Intézkedjék a választmány, hogy a mostani igazgató helyét szakavatott s a közbizalmat biró hazafival töltse be. Az uj igazgató mellé irókból, szin- és zeneművészekből alakitandó műbizottmányt nevezzen, mely minden művészi mozzanatra nézve tanácskozzék, s különösen az uj darabok szinrehozatalára, a műsorozat megállapitására és szereposztásra ügyeljen. E pontra nézve, nevezetesen a jelenlegi igazgató elmozditását illetőleg, a vélemények elágazván, szavazásra került a dolog, s abban állapodtak meg, hogy a jelen körülmények közt meg kell elégedni, ha a mostani igazgató egy szakértő s a közönség bizalmát biró művezetőt vesz maga mellé, ki az érintett elemekből álló műbizottmánynyal az intézet szellemi részét vezetné. — A javaslat inditványozza továbbá, hogy hetenkint két dráma, két vigjáték, egy népszinmű és két opera adassék. Minden hónapban Shakespearenek legalább két darabja kerüljön szinre. A rendezőség egy kézből vétessék ki s négy rendező legyen. A szinház Párisban és Londonban magyar ügynököket tartson, kik az életrevaló ujdonságokat azonnal megküldjék s alkalmas időkben vendégekről gondoskodjanak. Az előadó művésznők és művészek julius és augusztusban egyszerre vegyék ki szabadságidejöket, s azalatt a nemzeti szinházban jobb vidéki társulatok, vagy ha lehet, egy-egy olasz vagy franczia társulat lépjen fel. Az igazgatóság legalább három segédszinészszel, ugyanannyi segédszinésznővel s 20 állandó drámai statistával szaporitsa a létszámot. A mi pedig a szinház annyagi állapotát illeti, a választmány forduljon ujabb segélyért a nemzethez, mely nem fogja megtagadni támogatását, ha tapasztalja a dráma előnyére tett reformokat. Ezek a javaslat főbb pontjai dióhéjba szoritva. — A „M. S.“ ugy értesül, hogy igazgató-választmány, hajtva az irodalom erélyes felszólalására, már lépéseket tett volna a helytartóságnál aziránt, hogy művezetőt nevezhessen az igazgató mellé, hogy e művezető, az irodalom és művészet embereiből választott bizottmánynyal szövetkezve, oda emelje szinházunkat, hol nemzeti intézeti minőségében állnia kell.

+ (*A pesti nőegylet által rendezett hangverseny jövedelme*) a kiadások levonása után, a begyült külön adományokkal együtt 1080 ft. 50 kr., melynek egy harmada azaz 360 ft, 16⅓ kr. az árvizkárusultak segélyezésére ajánltatott fel, a többi az egylet nemes czéljaira forditattik.

+ (*A pesti nőegylet*) mult vasárnap a Lloyd-teremben fényes zeneestélyt rendezett jótékony czélra. Az igen diszes vendégkoszoru éjfélkor oszlott szét.

+ (*A pest-budai zenede növendékei*) a magyarhoni vizkárosultak javára ma déli 12½ órakor hangversenyt adandnak a Lloyd-teremben. A műsorozat két szakaszban 11 pontból áll, melyek közül megemlitünk nehányat: Blumenthal József hármas zeneműve három hegedűre, előadják tizennyolczan, hegedűn. „A részvét gyöngye,“ Garaytól, szavalja Sztojka Erneszta. Huber Károly nagy magyar ábrándja „Hunyady László“ dallamai felett, két hegedűre; előadják Szabó Ferencz és Trux Hugo. Liszt Ferencz A-moll rhapsodiája, zongorára; előadja Mutschenbacher Vilmos. „Az árvizi hajós,“ Vörösmartytól, szavalja Rudass János stb. A nemes czél iránti tekintetből minél nagyobb közönséget ohajtunk e hangversenynek.

— (*A pestvárosi Rókus-kórház könyvtára.*) E könyvtár Bossányi Endre egykori igazgató által alapittatván, részint a következő igazgatók, részint egyes jóakarók által szaporittatott, ugy hogy jelenleg 1500 kötetből áll, és sok becses s ritka, de többnyire régi munkákat tartalmaz. — Minthogy e könyvtár főczélja, hogy az intézetben pályájukat kezdő fiatal orvosok és sebészek a betegágy melletti gyakorlati kiképeztetésen kivül, elméleti ismereteket is gyüjtsenek; kivánatos volna, hogy a könyvtár főkép ujabb tudományos munkákkal szaporittassék. — Nem különben a szegény betegeknek is az olvasás enyhitésül s a gyógyulást előmozditó szórakozásul szolgálván, ezek számára is hasznos tartalmu, vagy mulattató, de jó irányu könyvek megszerzése volna óhajtandó. Az intézet pénzviszonyai azonban ily könyvgyüjtemény beszerzését nem engedvén, az igazgatóság ez uton minden t. cz. orvos urakat, s átalában minden emberbarátokat a kórház és a szenvedő emberiség érdekében fölkérni bátorkodik: miszerint *nélkülözhető könyveikkel a könyvtárt* gazdagitani sziveskednének. — Az igazgatóság minden egyes kötetecskét is hálával fogadand, s az átküldött könyvekről nyugtát adand.

+ (*Az egyletté alakult egyetemi dalárda alapszabályai*) a helytartóság által megerősittetvén, az egylet febr. 23-án közgyülést tartott, melyen megválasztatott az igazgató bizottmány. Czélja ez egyletnek: az egyetemi ifjuságnak a műénekbeni képzése, egyetemi egyházi ünnepélyeken, s különösen jótékony czélokrai közremüködés. Az egyletben nem egyetemi polgárok is vehetnek részt, s ezek „pártoló tagok“ czimmel jegyeztetnek be. Ezek évenkint 5 ftot fizetnek s a dalárda estélyeire hivatalosak.

+ (*A jogászsegelyző-egylet javára is*) fog hangverseny tartatni, melyet több egyetemi tanuló rendezend f. hó 23-án.

+ (*A békésmegyei gazdasági egyesület*) f. hó 18-án d. e. 10 órakor választmányi gyülést tartand B.-Csabán a kaszinó szállásán. A tanácskozások főtárgyát teendi azon programm, melyet a f. évi teendőkre nézve egy bizottság nyujt be. E szerint 1) A választmányi tagok 5 szakosztályba soroztatnak; 2) A f. évi teendőkül, ajánltatik: május 4 és 5-én Csabán ált. gazd. állatkiállitás, lóversenynyel egybekötve; továbbá május és junius havak folytán három rendbeli szántásverseny, cselédjutalmazással egybekapcsolva; okt. 12 és 13-án Csabán ált. terménykiállitás. Ajánltatik továbbá egy pár rendezettebb gazdaság megtekintése s nyomtatványok általi ismertetése. Végül 3-szor a gazdasági egylet titkári hivatalával kapcsolatban egy a mezei gazdaság minden érdekeire nézve fölvilágositással szolgálandó tudakozó-intézet felállitása hozatik inditványba.

Közlekedés.

+ (*A cs. k. postaigazgatóság közzéteszi*), hogy azon bélyeges levélboritékok, melyek a levél feladatása előtt véletlenül vagy elvétés következtében haszonvehetlenekké válnak, hasonnemü uj boritékokkal becserélhetők, darabonkint ½ kr. felülfizetés mellett. A becserélendő boritéknak nem szabad a postahivatali kezelés legkisebb nyomát is magán viselnie, s a széttépett boriték minden egyes része beadandó.

+ (*Az utasszállitó gözösök*) Pest és Bécs közt f. hó 5-én már megkezdték járataikat.

+ (*A steinbrück-zágráb-sziszeki vaspálya*) nem, mint hitték, szept. vagy oktober hóban, hanem már julius hó első napjaiban át adatik a közforgalomnak, a „P. Ll.“ zágrábi levelezője szerint.

Balesetek, elemi csapások.

+ (*Rejtélyes halál.*) A Szeged melletti csengelei erdőben egy uriasan öltözött magyar ember holttestére akadtak. Fején lövés s valami éles fegyverrel tett több vágás volt látható. Zsebében gyűrüt találtak J. S. betükkel. Fehérneműje M. B. betükkel volt jegyezve.

⊙ (*Halál aczéltoll által.*) Egy Weidhof nevü ifju aczéltollal megsebzé magát, mely seb ugy elmérgesedett, hogy a szerencsétlen belehalt.

△ (*Gyilkosság,*) A „Korunk“ irja, hogy Zoenben m. hó 9-én egy oláh lakos saját vejét lövés által s ennek fivérét vasvillával meggyilkolta. A gyilkosság oka házassági egyenetlenség. Leánya vette rá, hogy férjét és sógorát megölje. A bünösök elfogattak.

Mi ujság?

+ (*A pesti duuapart szabályozását*) a városi hatóság legközelebb erélyesen megkezdendi. Ez eljárásban a következő határozatok fognak zsinórmértekül szolgálni: A bécsi dunagőzhajótársaságnak az alsó parton hely nem adatván, hajóival a felső partra utasittatik. A rákosi zsiliptől fölfelé 160 öl fa-rakhelyül s 60 öl épitéskövek rakhelyeül tüzetik ki. Az István-utczától a dohánypajta első kapujáig a dunagőzhajótársaság teherhajóinak van szánva; innét a sóházig az alvidékről érkező épitésanyagok rakhelye lesz. A sörházutcza irányában az uszodák állnak, ezután a fürdők és halászbárkák következnek; ismét fönnebb a Luczenbacherek hajóhelye. A redoute-tal átellenben levő partrész a csónakdáé; a pénzügyőrök s mások által felállitott fabódék eltávolittatnak, a dunagőzhajótársaság által önkényileg vont lánczkorlát szintén elvitetik, a bérelt 80 ölön felüli partrész bitorlásától ugyane társaság eltiltatik. A lánczhidtér beültetését illetőleg az határoztatott, hogy egyelőre a Lloydépülettől a lánczhidig vezető járdát fogják kétfelől beültetni gömbakáczokkal. A tér többi részét illetőleg a gazdasági osztály véleményezését várja be a tanács.

+ (*A pesti váltótörvényszéknél megürült kereskedő-ülnöki állomásra*) a helybelyi kereskedői testület, egyik legtisztelteltebb tagját, Ullmann Károlyt választá meg.

⊙ (*Egy jótékony főuri estély.*) Mult kedden gr. Károlyi Györgynél fényes estély volt, mely alkalommal a vendégek közt adakozások gyüjtettek az árvizkárosultak javára, a mint erről a meghivottak a meghivójegyeken előre tudósittattak. A gyüjtés eredménye igen szép; mint halljuk, körülbelül 2700 ftot adakoztak az emlitett nemes czélra.

⊙ (*Jótékonyczélu hangverseny.*) Budán a „Fáczán“-ban közelebb műkedvelők által hangverseny rendeztetett, mely 240 ftot jövedelmezett a vizkárosultak javára.

△ (*Jótékonyczélu hangverseny.*) Kecskeméten Katona József szobra javára f. hó 2-án műkedvelők hangversenyt adtak, mely 124 ftot jövedelmezett a mondott czélra.

+ (*Tánczvigalom jótékony czélra.*) Zsombolya (Hatzfeld) mezővárosban Csekonics- Lipthay Leona bárónő inditványára s pártfogása alatt, az árvizkárosultak javára sorshuzzással egybekötött tánczvigalom tartatott, melynek tiszta jövedelme mintegy 1600 ftra rug.

⊙ (*Az uj kanczellárok fizetései következők:*) a magyar főkanczelláré 24,000 ft, az alkanczelláré 11,500 ft; az erdélyi kanczelláré 12,600 ft, a horvát-szlavon kanczellári 10,500, s 1050 ft lakás pénz.

+ (*Érdekes hangverseny.*) *Bakody Lajos* jeles zongoraművészünk f. hó 19-én este az „Europában“ hangversenyt rendezend, melyre előre is figyelmeztetjük a zenebarátokat.

+ (*Jótékonyczélu hangverseny.*) Az egri nőegylet f. hó 2-án zene- és szavalati estélyt rendezett az irói segélyegylet s az árvizkárosultak javára. A jövedelem mintegy 400 ftra megy.

+ (*A Duna jege Baja és Mohács közt*) m. hó 25-én és 26-án takarodott el; utjában a part melletti cserjéket egészen elpusztitá, a legnagyobb fákat is gyökerestől kitépte, s számos hajót és malmot sodort magával. A parti lakók és molnárok kára igen nagy.

+ (*Gr. Széchenyi Béla*) külföldi utazásából visszaérkezett. A „P. N.“ megjegyzi, hogy a határon Peschieránál szigoru motozást kellett kiállnia.

+ (*Egy inditvány.*) A mint tudva van, a magyar irói segélyegylet javára tervezett sorsjáték főnyereménye azon 12000 ft. értékü ezüstkészlet leendett, mely a horvát szükölködők javára pár év előtt rendezett sorsjáték főnyereményét képezé, s melyet a névtelen nyerő az irói segélyegyletnek ajándékozott. Mivel a tervezett sorsjáték a „Sürgöny“ szerint egyelőre elmaradt, ha nem volna kilátás arra, hogy az rövid idő alatt megtörténhetik, akkor mi azt inditványozzuk, hogy a fönnebbi ezüstkészlet mielőbb eladatván, a pénz gyümölcsözővé tétessék. Mert igy természetben a nagy értékü ezüstkészlet semmi hasznot nem hajtó tőke, mig ellenben ha pénzzé tétetik, évenkint 600 ft. kamatot hoz, mit elszalasztani, az irói segélyegyletnek nem lehet érdekében. Ohajtandó, hogy ez intézet vezetői a sorsjáték mibenléte iránt mielőbb nyilatkozzanak. Ismételjük, hogy mi nem tartjuk helyesnek azt, ha a fönnebbi 12000 ftnyi tőkét sokáig haszonhajtás nélkül hevertetik.

△ (*Gr. Jankovich Gyuláról*) azt a hirt hozták a lapok pár hét előtt, hogy jószágait eladni s külföldre kivándorolni szándékozik. E hirt most a a gróf maga czáfolja meg a „P. Lloyd“-ban, értesitvén e lapot, hogy eladja ugyan szlavoniai birtokai egy részét, de külföldre menni nem szándékozik. „Sokkal jobban szeretem — ugymond — hazámat, semhogy bizonyos emberek üldözései elriasztanának a politikai térről. Csekély erőmet minden alkalommal szivesen szentelem szeretett hazámnak. Örömmel türöm az üldöztetést, csak reménye legyen szeretett hazámnak, hogy Isten és emberek előtt megillető igaz jogait visszanyerje.“

△ (*Névmagyaritások.*) Legfelsőbb engedelemmel Kaiser Ferencz, nagy-szombatvárosi főkapitány „Császár“-ra, Penes Károly, pesti ügyvéd „Bogár“-ra változtatták vezetékneveiket.

+ (*Névmagyaritások.*) Legfelsőbb engedelemmel Schvikker Sándor győri lakos „Szendrői“-re, s Hoffmann Henrik János „Reményi“-re változtatták vezetékneveiket.

△ (*Nyulak elkobzása.*) A „P. Lapokban“ olvassuk, hogy ott közelebb a városkapitány a piaczra behozott minden nyulat elkoboztatott s azokat a kórháznak adta. A nevezett lap dicséri ezen eljárást. a mennyiben a hatóság nem engedi meg, hogy a törvény, mely a nyulak lődözését csak febr. 2-ig engedi meg, ily nyiltan szegessék meg. Pesten is az a törvény a mi Pécsett, de azért még eddig senkinek sem jutott eszébe, az eladásra behozott nyulakat elkobozni. A nyulhust még folyvást eszszük „mi boldog pestiek.“

△ (*Babona.*) Staritöv faluban Lugos mellett a lakosok egy őrült leányt boszorkánynak tartván, tüzet raktak alá, hogy vallomásra birják. Az ügyben vizsgálat foly.

+ (*Velenczében megrabolták a rendörséget.*) A pénztárt feltörték s nehány ezer forintot elvittek.

⊙ (*A Londonba utazni szándékozók érdekében*) Érkövy Adolf tudatja, hogy a vaspályán utazás költségeinek enyhitése tekintetéből az általa és Térey Pál által képviselt vállalat részéről az állami vaspálya-igazgatóságnál lépések tétetvén, ennek azon határozatát vette hogy az állami vaspályán tehát a pest-marcheggi és a brünn-bodenbachi vonalon 30% agio felszámitással a londoni kiállitásra utazó hazánkfiait, a 2-ik helyen, az igazgatóság fél áron szállittatja. s hogy hasonló eljárásra a többi vaspálya-társulatokat is felszólitotta, de ezektől választ még nem kapott.

— (*Halálozás.*) Békésmegyéből Dobozról febr. 27-ről irják: Egy kedves halott emlékezetének áldoztunk néhány órát, miről röviden tudósitani akarom önt. Jelesen azon gyásztisztességtétel ez, melyet mélt. Wenkheim Ferencz gróf, e hó 7-én Bécsben elhunyt özvegyének *Erdödy Pálffy Borbála* grófné áldott emlékezetének ma tartott községünk népe, alólirt kölcsönözvén szavakat azon ünnepélyes érzelmeknek, melyek egy ily nemes élet kialvását kisérik. — A gyásztisztesség-tételre felgyülekezett hallgatók szép száma, hangosan bizonyitá, hogy a jobbágyi viszony megszünte óta elfolyt 14 év sem vala képes e nép kebléből a nemes-lelkü földesasszony jó emlékezetét kitörleni. És ha van urnő, ki erre méltó lehet — bizonyára a boldogult sokszorosan méltó vala a kegyelet ily megőrizésére. Nem érzem magamat sem hivatottnak, sem képesnek az elhunyt grófné életét méltólag felmutatni, s számtalan nemes tetteit előszámlálni, elég legyen annyit emlitenem: hogy a boldogult azok közé tartozott, kiknek legboldogabb órái azok valának, melyeket jótettek közt tölthete el. A sok jótétemények közt van a dobozi ref. egyház is, melyet ezelőtt több évvel egy az urasztalához való aranyozott ezüst pohárral, s egy szép értékes arany tányérral kegyeskedett megajándékozni. Még végperczeiben sem feledkezett meg a nemes lélek volt jobbágyairól, mert az uradalmában létező minden község szegényeinek külön külön 50 ftot hagyományozott. Vajha az ily nemes lelkek minél tovább élnének a földön emberfeleik boldogitására! Vajha minél többen követnék urnőink közül az ily nemes példákat. — Béke lengjen porai felett a távol föld keblében! *S. L.*

+ (*Egy rettenthetlen őrnagy.*) Két bajor őrnagy együtt kilovagolván, az egyik, lovának véletlen ágaskodása folytán leesik. Ez eset a másik őrnagyot annyira megijesztette, hogy szintén leesett lováról, s egy közel házba vezették, hol rövid perczek után meghalt. Ez aligha elfogta volna Garibaldit. A másik őrnagynak semmi baja sem lett.

△ (*Nagy Károly frank király sirboltjának föltalálása végett*) összeásták az aacheni székesegyház alját, hol állitólag nagy Károly földi maradványai nyugszanak; azonban a sok keresésnek semmi eredménye sem lőn, csak azon meggyőződés, hogy a nagy király holtteste nem az aacheni székesegyház alá temettetett.

— **(Adakozások.)** A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a mult héten beküldetett: *A magyarországi* **vizkárosultak** *számára:* Bécsből Tenczer Károly 6 ft. — Dobsina város lakosai közt történt első gyüjtés Springer Sámuel főbiró és Gömöry Pál főjegyző által 106 ft. — Dobsináról néhány fiatal ember Gömöry Gusztáv által 31 ft. — Hevesmegyéből Laurenchik János 1 ft. — Összesen 144 ft.

Az eddigi közlésekkel együtt beküldetett e czélra összesen **1068 ft 73 kr.**

Nemzeti szinházi napló.

Péntek, febr. 28. *„A felolvasónő.“* Vigjáték 2 felv. *„Elveszem nőmet.“* Vigjáték 1 felv. Az első darabban kitünő müvészi erők működtek közre, u. m. Munkácsy F-né, Egressy, Feleki, Szerdahelyi, s egyik másik jelenet tökéletesen sikerült is; mindamellett az előadás egészben véve kedvetlenül, vontatva ment. De annál jobb volt a második vigjáték előadása, pedig biz az épen nem érdemlette meg e tisztességet. Különösen Feleki ugy játszott, hogy a legszigorubb igényeknek is megfelelhetett.

Szombat, márcz. 1. *„Szép Ilon.“* Eredeti opera 4 felv. Zenéje *Mosonyi Mihálytól.*

Vasárnap, márcz. 2. *„Bányarém.“* Eredeti népszinmű 3 szakaszban *Vahot Imrétől.* E darab nagyon alkalmas arra, hogy a kisértetekbeni hitet táplálja. A szereplők közt leginkább kitünt Tóth József, nemcsak müvészi játéka, hanem páratlan finom hallása által is, mert előbb meghallá a zenét, mintsem rákezdték. Szépszámu közönség.

Hétfő, márcz. 3. *„A gyürü.“* Szinmű 5 felv. Irta *Birchpfeiffer Sarolta*, forditotta *Fésüs György.* A ki a szerzőnő eddig előadott darabjait ismeri, körülbelül előre is tudhatta, minő lesz ez uj szinmüve, melyben egy gyürü játszsza a főszerepet XV. Lajos korában. Szinrehozatalával nem sokat nyert a müvészet, s valószinüleg a pénztár sem; legalább ezuttal csak középszámu közönséget volt képes a szinházba varázsolni, s nem hiszszük, hogy ezután is kedvencz darabbá nőhesse ki magát. Az előadás elég jól ment. Szilágyi erősen el volt rekedve, mégis följéptették.

Kedd, márcz. 5. *„Lammermoori Lucia.“* Opera 3 felv. *Donizettitől.* Tele szinház, jó előadás, sok taps. A czimszerepet Huber Ida énekelte, szép sikerrel.

Szerda, márcz. 5. A szinház zárva volt.

Csütörtök, márcz. 6. *„A kis árva.“ Balázs Sándor* 1 felv. vigjátéka. *„Férj az ajtó előtt.“* Operette 1 felv.

Budai népszinház.

Febr. 28. Dijmentes népelőadásul: *„Mátyás diák.“*

Márcz. 1. *„II. Rákoczy Ferencz fogsága.“* Eredeti dráma 5 felv. Irta *Szigligeti.* Hosszu számüzetés után ujra szinpadra került, és most is megtette szokott nagy hatását.

Márcz. 2. *„II. Rákóczy Ferencz fogsága.“*

Márcz. 3. *„A vén bakancsos.“* Népszinmü 3 felv. *Szigetitől.*

Márcz. 4. *„Szinházi bohóság.“* Érdekes bohózat 3 felv. *Morländer* után *Zádor.*

Márcz. 5. Nem volt előadás.

Márcz. 6. Először: *„Sok a pajtás, kevés a barát.“* Uj franczia vigj.

Szerkesztői mondanivaló.

5927. **Nagyvárad.** R. I. Ohajtását e perczben legjobb akaratunk mellett sem teljesithetjük, 2—3 hét mulva, reméljük, több módunk lesz erre. Addig is ujabb tudósitását kérjük.

5928. **Bukógát.** Nem szükség mondanunk, hogy a gyüjteményt mi is hasznosnak és érdekesnek találjuk, de a mai időt annak kiadására nem tartjuk alkalmasnak. Ön sejteni fogja az okát. Mindazáltal a mü elkészitését melegen ajánljuk ön buzgóságába. Hogy valamelyik kiadóval értekezhessünk, kérjük a „kivonat“ szives beküldését.

5929. **A megcsalatott szerelmes.** Mire végig olvastak, lett belőle egy „megcsalatott szerkesztő.“

5930. **Fényes csillag. Hervadt virágom.** Abból, hogy valaki „a szépirodalom pártolója“ vagy „becses lapunknak társas körbeni olvasója“ — még nem következik, hogy „lantja zsengéjét“ nyomtatás alá is lehetne adni. Nem arra valók ezek a versek.

5931. **Gyula.** Sz. L. E napokban küldjük válaszunkat.

5932. **Tarján.** J. E. Köszönjük a szives figyelmet. A közlésnek hasznát veszszük.

5933. **Bécs.** K. T. Mindkét folyamodásból kimaradt a czimzet. A mult heti közlemény nem természetes halállal mult ki.

5934. **A drága hamvak.** Nem adható.

5935. **A sebesült.** Fiatal kisérlet.

5936. **Csik-Somlyó.** N. I. A scytha-betük lerajzolása s kimetszése sokkal hoszszabb időt igényelne, mint a mennyi ön számitásával megegyezne. A „történelmi adatok“ nem hirlapi czikk alakjában vannak irva, bár meg vagyunk győződve, hogy a kiadatni szándéklott kézikönyvet nagyon érdekessé teendik. Sajnáljuk, hogy ezek szerint ön szives ajánlatait ezuttal el nem fogadhatóknak kell kijelentenünk. — A lappéldány iránti felszólalást kiadó-hivatalunk elintézi.

5937. **Lement a hó.** Csak előre a megkezdett uton!

5938. **Békés.** Sz. K. Áll az egyezség. A dolog elintézettnek tekinthető.

5939. **Gyüre.** E. D. Vettük a 20 ftot, s legközelebb az illető helyről a rendes nyugtát is kezéhez fogjuk szolgáltatni.

SAKKJÁTÉK.

115-ik számu feladvány. — Healey-től (Londonban).

(A bristoli versenyen pályakoszoruzott feladvány.)

Sötét.

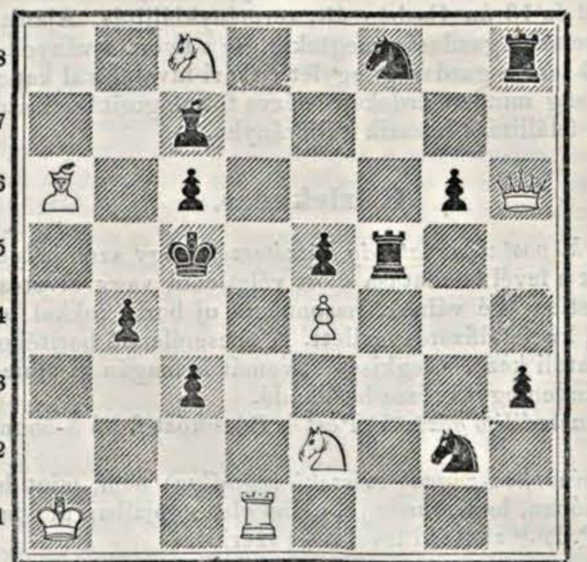

Világos.

Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

A 110-ik számu feladvány megfejtése.

(Weisz J. A. tanártól Budán.)

Világos.	**Sötét.**
1) H c 5 — e 4	H d 2 — e 4:
2) V f 2 — c 5 †	H e 4 — c 5:
3) B c 4 — d 4 †	F e 5 — d4:
4) c 3 — c 4 ‡	

Helyesen fejtették meg. *Nagyváradon:* báró Meszéna István. — *Veszprémben:* Fülöp József. — *Kun-Szent-Miklóson:* Bankos Károly. — *Pesten:* Cselkó György. — *Kis-Túron:* Ruttkay Mór — *K.-Tapolcsányon:* Büttner Géza. — *Jánosiban:* Keszler István. — *Simongáton:* ifj. Tóth János. — *Parabutyban:* Rothfeld József. — *Kecskeméten:* Horváth György. — *Jász-Berényben:* Scopián Sándor. — *Kis-Szálláson:* Puszták fia (a 109-et is). — *Kis-Endrődön:* Dombay Gáspár.

XVI. számu feladvány. — Gold Samutól (Kővágó-Örsön).

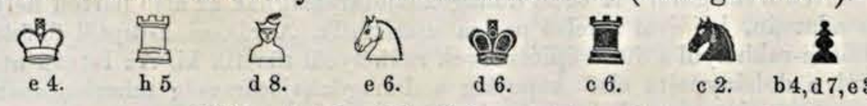

e 4. h 5. d 8. e 6. d 6. c 6. c 2. b4, d7, e3.

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap		Katholik.	Protest.	Gör.-orosz naptár	Izraelit. naptár	Nap kelet ó.	Nap kelet p.	Nap nyug. ó.	Nap nyug. p.	Hold kelet ó.	Hold kelet p.	Hold nyug. ó.	Hold nyug. p.
		Márczius		Febr. (ó)	W'adar								
9	**Vasár.**	**E 1 Quadr.**	**E Invo.**	**25 G 1 böjt**	7 Fáni	6	28	5	55	10	41	2	12
10	Hétfő	Sebast. 40 v.	Etelke	26 Porphyr	8 Etelke	6	26	5	57	11	40	2	56
11	Kedd	Heraklius	Angyalk	27 Prokop	9 Angyal	6	24	5	58	12	45	3	34
12	Szerda	Gerg. Kánt †	Gerg. Ör	28 VazulKán	10 Ör (Ger	6	22	5	59	1	54	4	7
13	Csütör.	Rozina Nicef	Rozina	**1 Márczius**	11 Eszter	6	20	6	1	2	6	4	35
14	Péntek	Mathild k. †	Szendik.	2 Theodóz	12 Szendi.	6	18	6	2	3	19	5	3
15	Szomb.	Kristóf	Sugár	3 Eutropius	**13 28 Sab**	6	17	6	4	4	35	5	20

Holdnegyed: Holdtölte 16-án, 6 óra 33 percz reggel.

TARTALOM.

Az esztergomi székesegyház, érseki lak és káptalan (képpel). — Galliczia és népe. *Petheő Dénes.* — A Monterosa havas megmászása (képpel). — Az ér mellett (képpel). *Győry Vilmos.* — Gyémántkereskedés. — Történelmi kalászatok. VI. VII. *Lehoczky.* — A Balaton eredete. — Déés város középületei. 1. Az uj városház (képpel). — Madárápolás Keletindiában. — Egyveleg. — **Tárház:** Levelek a londoni kiállitásról. III. Dr. *Tőkés.* — Irodalom és müvészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti szinházi napló. — Budai népszinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték — Heti naptár.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. magyar-utcza 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten 1862.

11-ik szám. Kilenczedik évi folyam.

Pest, márczius 16-án 1862.

A **Vasárnapi Ujság** hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1½ iven jelenik meg. **Előfizetési dij** Buda-Pesten **házhoz küldve** vagy **postai uton** külön a **Vasárnapi Ujságra** félévre **3 ft.**, a **Politikai Ujdonságokkal** együtt **5 ft. ujpénzben.** — Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utcza 1. szám.)

Jámbor Pál.

Az 1861-i országgyülésen, a képviselőház tagjainak sorában, az aránylag kevés számu egyházi férfiak között egy fiatal pap vonta magára a figyelmet, kinek szelid, nyugott arczvonásai, ha költői kedélyt gyanittatának is, de nem tükrözék vissza azon nehéz küzdelmeket s lelki harczokat. melyek e férfiu eddigi élettörténetének nagyobb részét képezik. Jámbor Pálról szólunk, kinek költői álneve, *Hiador*, két évtized óta ismeretes a hazában.

Jámbor Pál 1821. januárban született Pakson, a Duna partján épitett barátságos városban. A gymnasialis iskolákat Kalocsán kezdé s Váczon végezé; az utóbbi helyen legtöbbet köszönhetett a pesti kegyesrendi gymnasium mostani igazgatója, akkor váczi tanár, Nagy Márton ur atyai, gondos vezetésének. Váczról ismét Kalocsára ment vissza, hogy az ottani seminariumba lépjen s itt végezte a hittani pályát. Ez időben alapitott itt rokonérzelmü tanulótársai között egy „magyar iskolát,“ melynek czélja kizárólag magyar stylbeli tanulmányok, gyakorlatok valának, s melynek Jámbor Pál előbb jegyzője, utóbb elnöke is lett. Ez iskola nagy befolyással volt későbbi irodalmi pályájára, melyre már ekkor készült, irva költeményeket s a „magyar iskola“ számára egy kis magyar nyelvtant.

A seminariumból kilépése után nem sokára, rendes lelkészi állomáson találjuk a Tisza partján épült népes Ó-Becsén, élve komoly hivatásának s egész ifjui hevével mivelve az irodalom kertjét is. Itt születtek legtöbb költői müvei. Első költeményét anyja halálára irta, (megjelent Garay „Regélő“-jében), s mintha élete folyásának, lelke hangulatának e szomoru esemény adott volna irányt, az első költemény buskomoly hangja lett tulnyomó minden későbbi müveiben.

Hozzájött egy másik nagy csapás. Bekövetkeztek az 1848—49. évek, melyek Jámbor Pálra nézve ugy végződtek, hogy ő is kénytelen volt, annyi másokkal együtt, vándorsarut ölteni. Mig itthonn csak egy anyát, most a távol külföldön két anyát kelle siratnia. Érző szivét, fogékony kedélyét gyötrő kinokkal emészté a honvágy Párisban, hol teljes nyolcz évet töltött teljes elhagyottságban, remeteségben. Hogy élelmét megkereshesse, előbb tökéletesen meg kelle tanulnia a franczia nyelvet, hogy az ottani óriási irodalom roppant számu munkásai között foglalhasson el egy szerény helyet, küzdés és tengődés között.

1859-ben végre visszatérvén a hazába, egyházi főnökeinek gondossága utján szerény segédlelkészi állomást nyert Hegyesen s ezen állomásán érte azon megtisztelő bizalom, hogy az 1861-i országgyülésre a bácsmegyei kulai kerület őt választá meg képviselőjének. Tudva van, hogy e hongyülésen Jámbor Pál az alkotmány védői között határozottan kiállotta a próbát. Nem sokára az országgyülés befejezte után uj kitüntetés érte: a szabadkai gymnasiumnak igazgatóra volt szüksége s e diszes és fontos állomásra ő lőn kiszemelve. S azóta e téren folytatja, megujult erővel, fáradni nem tudó munkásságát.

JÁMBOR PÁL.

Végül még nehány szót irodalmi müködéséről. Jámbor Páltól már több kisebb költeményt olvasott a közönség, elszórva a hazai lapokban, midőn *„Szádvár“* czimü regéje, melynek tárgya Vata lázadása, mint első önálló müve jelent meg Pesten. Utána jött Tiedge német költő egykor hires *„Uraniá“*-ja, melyet Katona Antal közremüködése mellett forditott le. *Hiador* álnevét leginkább tette ismeretessé az *„Emléklapok egy főrangu hölgyhöz“* czimü versfüzére, mely, valamint a *„Hattyudalok“*, a „Honderü“ nevü divatlapban jelent meg először 1846. táján. Ezt követék: *„Hangok az emberiséghez“* — *„Őrült tárczája“* — *„Kis Kö*